STRIPSCHRIFT

VERSCHIJNT MAANDELIJKS AUGUSTUS '82 Nr.161 PRIJS f 5,25

DE NIEUWE BLADEN:

CAMPUS CRAZY COMIX

DE BALLOEN RHAA LOVELY

STRIPBLAD TITANIC

ZWAAR METAAL!

Oude nummers Stripschrift

Deze zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs. Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

19 (*f* 2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14

55/56 (*f* 3,75): Special Peter de Smet de oer-Generaal, Fulco en de Miesmannetjes (uit 't Kapoentje).

65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.

66 (*f* 2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.

68/69 (*f* 3,75): Marten Toonder-story Tom Poes en de schoonschijners Akim en Tarzan-pulpuitgaven; De wonderen van Mu.

70 (*f* 2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijers.

74 (*f* 2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl. Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; professor Pi...

75/76 (*f* 4,25): Peter O'Donnell, Modesty Blaise; Willy Lohmann, Kraaienhove persiflage...

77 (*f* 2,95) Special Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.

78 (*f* 2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.

79 (*f* 2,95) Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar; Tintin et moi

80 (*f* 2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Fop; De Moorse Tovenaar van Piet Wijn...

81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, Smurfen; Depuis tekenaars; Tillieux en een Felix-herdruk

83 (*f* 2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.

85 (*f* 2,95): Professoren in het Europese beeldverhaal (Zonnebloem, Barabas Adhemar, Sickbock, Prilwytskofsky, Kalker, Lupardi): Patty Klein. stripscenario's; Dick Bos...

86 (*f* 2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...

87 :(*f* 2,95) Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Toni Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.

88 (*f* 2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor. Prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.

89 (*f* 2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, in de voetsporen van Jules Verne, Tardi-oorlogsstrip, Kuifje en de Picaro's, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.

90/91 (*f* 4,60): Disney-special met Art Babbit, Floyd Gottfredson, Barks index, Fantasia, Donald Duck weekblad, Mickey Mouse- Donald Duck, een Bill Elder-persiflage, MM als oorlogsvrijwilliger.

92 (*f* 2,95): De auto in de strip, Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, MV strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en Van strijd tot strip, Wim van Wieringen.

93 (*f* 2,95): herdrukken Pogo, Walt Kelly, Paulus de boskabouter, Toonder's Magister Hocus Pas, Jan Gerhard Toonder: De stripkunst van Marten Toonder. Ongezien: kartoen Yrrah uit VN.

94/95 (*f* 3,60): 2000 nummers Robbedoes-weekblad, hoofdredakteur Karel Cavens, de geboorte van Robbedoes in herdruk... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.

96 (*f* 3,25): Jijé-special interview, Pogologie, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda, Frans nieuws: La France Oh la la.

97 (*f* 3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, Selby Kelly weduwe van Pogotekenaar Walt.

98 (*f* 3,25): documentatie-nummer, Strips in de dertiger jaren, Herman Pieter de Boer: De Toverwereld van Doe mee. Mr. van Veen: De relatie kinderpretstripverhaal., Tripje, Gerrit Theodoor Rotman, George van Raemdonck, Bulletje en Boonestaak Soete suikerbollen van W.G. van de Hulst en Zn, Thijs IJs, Toonder's eerste beer... Barend Servet over Gijsje Goochem GG.

101 (*f* 3.95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.

102/103 (*f* 3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Henk J. Meyer, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.

104 (*f* 3,95): Subliem omslag van Joost Swarte en interview door Herman Pieter de Boer, verslag Kartoenale, Hollandse Stripschool, Pogoherdruk, De eerloze krijg.

105)(*f* 3,95): 'Duckman' Carl Barks herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.

106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.

107/108 (*f* 4,95): kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Robmusical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...

109/110 (*f* 4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...

111 (4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenaria, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...

112/113/114 (*f* 5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.

115 (*f* 4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.

116 (*f* 4,95),Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.

117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, redaktionele Top 20, 1978, een boekenspecial, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.

119 (*f* 4,95): Lucky Luck, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...

120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.

121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.

122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.

124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.

125 (*f* 4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.

126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.

128 (*f* 4,95): Guido Crepax en Valentina.

129/130 (*f* 6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.

131 (*f* 4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.

132 (*f* 4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.

133 (*f* 4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquête.

134 (4,95): Beeldverhaal in de oorlog, Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.

135/136 (*f* 6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.

137 (*f* 4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.

138 (*f* 4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.

139/140 (*f* 6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.

141 (*f* 4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob + Romeo Brown.

142 (*f* 4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.

143 (*f* 4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.

144 (*f* 4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.

145 (*f* 4,95) Frank Frazetta's Fantastische Wereld, 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip

146/147 (*f* 6,50): Floc'h, Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.

148 (*f* 4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.

RUILADVERTENTIES

Ik geef *f* 25,— per stuk voor de nrs. 21 t/m 35 van Bionda de plantenvrouw; en *f* 20,— voor Robbie nr. 59 en voor Sigurd 2e reeks nr. 57 en voor Onbekende Stille nr. 12-82-88 en voor Tarzan de Athserie nr. 16 en 54; *f* 10,— voor Kit Carson nr. 2-4-8-10-12-14-15; *f* 20,— voor Fred Penner nr. 7; *f* 20,— voor Heroic jr. 8 nr. 16-22 jr. 9, jr. 10, jr. 11, jr. 12 div. nrs.; *f* 20,— voor Ruimtevaart nr. 7; *f* 25,— voor Vliegende Hollander 2-3-6 etc. Tel. 030-888731 + 314060, Holly Hasenbos, p/a Vleutenseweg 394, Utrecht.

Ik geef *f* 30,— per stuk voor Raka Picc nr. 3-6-7-8. Tel. 08897-4374. R. Vermeulen, Wingerdstraat 22, 6641 BN Beuningen.

Gevraagd: Bulletje en Bonenstaak 1, 6, 13, 14; Arbeiderspers, 1953-'59. P. Tuinhof, Sweelinckstraat 3, 8916 GN Leeuwarden. Tel. 058-135357.

Gevraagd: Spiritposters en posters van Giraud in goede staat. H. v. Hooff. Tel. 02510-37712 na 17.00 uur.

STRIPSCHRIFT

nr. 161 – 16e jaargang, 1982

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292 (ná 17.00 uur: 030-791496), telex 70042.
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, tst. 24.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Peter de Raaf.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Møhlmann, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Jan Smet, Hennie Wesseling, Rein van Willigen.

Omslag ontwerp:
Hans Frederiks.

Lay-out: Ad Vredenduin.

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 55,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 45,— (buitenland *f* 54,50)
- via een CJP-abonnement à *f* 40,50
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à *f* 5,25. Dubbele nummers *f* 7,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Standaard Uitgeverij, Postbus 212, Belgiëlei 147a, 2000 Antwerpen, tel. 031/39.59.00.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSN NR. 0165-845

Druk: Vonk Zeist.

Redaktioneel

In tijden dat de stripwinkels overstelpt worden met sexparodieën en nieuwe stripbladen leek het ons goed het kaf van het koren te scheiden. Vandaar dat een deel van de redaktie op pad ging om de nieuwe bladen eens onder de loep te nemen want voor sexboekjes gaan we liever naar de sexshop om de hoek
Verder staat Hans Frederiks even stil bij de zelfmoord van Wallace Wood, de tekenaar die zichzelf in de jaren vijftig al volledig had opgebrand. Rob van Eijck bekijkt de nieuwste Agent 327 van Martin Lodewijk wat nader en we hadden een interview met de stripmagnaat van Europa, de Spanjaard Josep Toutain.

Peter de Raaf

In dit nummer:

Titanic, *door Rob van Eijck.* Rob van Eijck voelt Martin Lodewijk aan de tand over het nieuw op te zetten stripblad voor volwassenen 'Titanic' pagina 4
Zwaar Metaal, Rhaa Loveley en Stripblad. De nieuwe bladen van uitgeverijen Centripress, Yendor en Panda, *door Peter de Raaf* pagina 7
Campus en Judge Dredd. Uitgever Hans van den Boom geïnterviewd door Hans Stoovelaar over zijn nieuwe stripblad pagina 8
Crazy, Marvel Goes Mad *door Jac Drewes* pagina 9
Comix, de perikelen van een striptijdschrift *door Jac Drews* pagina 9
Knudde: Het verrassende van een schot voor open doel, *door Har Brok* pagina 10
De Balloen, een korte analyse door Melja Meijer pagina 11
Wallace Wood heeft zichzelf opgebrand. Hans Frederiks staat stil bij de dood van Wallace Wood pagina 13
ATOOM BOM, een E.C.-strip geschreven door Harvey Kurtzmanen getekend door Wallace Wood pagina 15
Agent 327 tegen de rest van de wereld. Rob van Eijck in gesprek met Martin Lodewijk over het verband tussen 'De rest van de wereld min één' en Agent 327 pagina 22
Josep Toutain: Ik wil niet groot zijn, ik wil klein blijven! Jac Drewes en Hans van den Boom in gesprek met Josep Toutain, een aankomend uitgeversgigant in Spanje! pagina 24
De mop van de chef, een strippersiflage van Giménez pagina 25
De Stripschappagina pagina 28
Boeken in het Kort pagina 28
Nieuws pagina 29
Sam's Strip pagina 31

Sommaire
Dans ce numéro attention pour les nouveaux mensuelles des bandes dessinées en Hollande. Aussi il y a articles sur des Josep Toutain et Wallace Wood.
A part ça il y a la rubrique 'nouvelles', livres du mois et une bande de Wallace Wood.

Summary
In this issue attention for the new Dutch comic-magazines. Also you will find an article on Josep Toutain, Wallace Wood and the usual items as Books in short and the News.

door Rob van Eijck

Titanic

Al zo'n twee jaar lang doen geruchten de ronde dat *Martin Lodewijk* bezig is een nieuw stripblad voor volwassenen op te zetten. En in die twee jaar is al meer dan eens met vrij grote stelligheid door allerlei zegslieden een datum genoemd waarop dit nieuwe blad de geboorte van zijn eerste nummer zou beleven.
Maar het blad, dat de omineuze naam *Titanic* zal dragen, is er nog steeds niet. Toch nemen de plannen steeds tastbaarder vorm aan en daarom zal het nu echt niet lang meer duren of Titanic begint een hopelijk succesvoller karrière dan zijn trieste voorganger.
Over de redenen van het lange uitstel en het hoe en waarom van Titanic, waarin bijdragen te verwachten zijn van Don Lawrence, Jaap Vegter, Dick Matena, Daan Jippes, Hec Leemans, Peter de Smet, Wilbert Plijnaar, Peter de Wit, Gerry Embleton, Uco Egmond, Evert Geradts en Hermann, geven we het woord aan initiatiefnemer en stimulator Martin Lodewijk, die in Titanic vanzelfsprekend ook een strip van eigen hand zal publiceren.

Wanneer ben je van plan het eerste nummer van Titanic te laten verschijnen?
Ik hoop op de Strip-driedaagse in september, maar het loopt op dit moment niet erg soepel. Ik verkeer op dit moment niet in een situatie dat ik de tekenaars achter hun vodden kan zitten. Van een aantal mensen heb ik het werk al een jaar liggen, maar *Jaap Vegter* is nog bezig, *Dick Matena* woont nu in Spanje, dus dat kommuniceert ook wat moeilijker, *Daan Jippes* gaat zijn strip waarschijnlijk overmaken en ikzelf ben ook nog niet klaar. Ik ben op dit moment namelijk druk bezig met de voorbereiding van mijn *Panorama*-publikatie, waar ik me ontzettend op verkeken heb. Die moet ook in september starten, dus op het moment kan ik het me niet veroorloven veel druk op de ketel van Titanic te zetten. Ik wil daarvoor *Agent 327* niet verwaarlozen. Het is een kwestie van prioriteiten, maar ik hoop nog steeds de eerste verschijning van Titanic op de stripdriedaagse te halen. En als dat niet lukt, dan in ieder geval nog dit jaar. Maar de Strip-driedaagse is daarvoor natuurlijk een ideale gelegenheid.

Als het nu al zo moeilijk is om je blad te starten, kun je dan wel een zekere regelmaat in de verschijning houden?
Ik denk dat voor alle tekenaars het grootste probleem is dat ze ergens mee moeten beginnen. Als er eenmaal iets op tafel ligt, dan gaat het daarna veel gemakkelijker. *Peter de Smet* heeft zijn strip nu al drie keer overgemaakt en ook *Evert Geradts* heeft zijn negen pagina's al eens overgetekend. Dat is de ellende van het beginnen, en zeker als er geen deadline vastligt: dan denkt iedereen, het kan nog béter. Maar als er eenmaal iets is, dan bestaat er een soort vastigheid. En ik heb het gevoel dat de meeste tekenaars vinden dat ze met iets bezig zijn waaraan ze zoveel waarde hechten dat het feit alleen al dat het er is, ze zal dwingen ermee door te gaan.

Welke regelmaat wil je in de verschijning brengen?
Er zijn twee mogelijkheden: je doet het op een kommerciële of op niet-kommerciële basis. Nou, op een echt kommerciële basis is niet haalbaar. Daarom is het minst onmogelijke voor de tekenaars, wanneer ze er ook nog hun gewone brood-op-de-plank-werk bij moeten doen, een tweemaandelijkse verschijning.

Ga je vervolgensverhalen publiceren of afgeronde eenheden?
De bedoeling is dat het vervolgverhalen worden. Maar dat ligt vooral aan de tekenaars zelf. Ik heb hen allemaal gevraagd of ze iets willen maken waarmee ze door kunnen gaan. De meesten zijn iets aan het maken dat wel een zekere kompleetheid in zichzelf heeft, maar dat toch een vervolgmogelijkheid biedt. Ik zelf maak iets dat afbreekt midden in het verhaal, dus ik maak een echt vervolgverhaal. Maar ik heb tegen iedereen gezegd: je mag doen wat je wilt, trek je niets aan van enig idee dat het kompleet moet zijn of zo, dat is helemaal niet nodig.

Is jouw opzet daardoor vergelijkbaar met de manier waarop indertijd de Vrije Balloon is opgezet?
Nou, dat geloof ik niet. De mentaliteit is anders: de *Vrije Balloon* is indertijd heel duidelijk opgezet als een reaktie ergens tegen en in het geval van Titanic is er geen sprake van een reaktie tegen wat dan ook. Alle tekenaars die ik gevraagd heb, zijn in hun eigen werk geheel vervuld, die hebben geen uitlaatklep nodig. Toen de Vrije Balloon werd opgezet, heerste er een soort angstpsychose onder de tekenaars omdat er allerlei werkgelegenheid verloren leek te gaan. Uit die angst vooral is de Vrije Balloon voortgekomen. En in de Vrije Balloon was iedereen met korte verhaaltjes bezig, terwijl ik juist aan de te-

OLGA LAWINA
MARTIN LODEWIJK
"Where the Southern cross' the Yellow Dog..." Bessie Smith (Yellow Dog Blues)
Laat op een avond in een uitgestorven Parijse fabriekswijk... Een man kijkt ongeduldig op zijn horloge... Hij weet niet dat hij de laatste seconden van zijn leven aftelt...

kenaars van Titanic heb gesuggereerd om iets van langere adem te maken. Voor mij is strip op zijn ideaalst als het een langere adem heeft.

Kunnen we stellen dat Titanic verschilt van andere stripbladen voor volwassenen in het feit dat jij alleen Nederlandse tekenaars en nieuw werk publiceert?
Nee, ik werk niet alleen met Nederlandse tekenaars: *Don Lawrence* en *Gerry Embleton* zitten er bij en er komen waarschijnlijk nog wel meer buitenlanders. Ik zie niet in waarom het alleen Nederlandse tekenaars zouden moeten zijn. *Hermann* zit trouwens ook in het eerste nummer, met een verhaal van tien pagina's dat hij ooit eens gemaakt heeft.
Het enige gemeenschappelijke dat de tekenaars eventueel hebben, is een bepaalde relatie met mij. En die kan uiterst vaag zijn: de relatie met Gerry Embleton en met Hermann loopt eigenlijk vooral via anderen. Maar in principe heb ik de meeste tekenaars zelf gebeld en zelf gevraagd of ze mee willen doen.

Ben je niet bang dat er momenteel teveel stripbladen voor volwassenen op de markt komen?
Ach, dat weet ik niet. Ja, er zullen er wel teveel komen, en dan stort dat wel in elkaar. Laat maar in elkaar storten wie er in elkaar stort. Maar ik heb liever dat er teveel bladen zijn dan helemaal geen.

De goede kwaliteit blijft toch wel over?
Laten we dat hopen, zei hij ijdel.

Ik neem aan dat je niet alteveel geld in Titanic kunt investeren dus als het blad niet snel tenminste kiet speelt, heb je niet zo'n lange adem.
Nee, dat is zo. Als het kommerciëel niet haalbaar is, dus als het duidelijk op liefhebbersbasis moet... Op liefhebbersbasis is bijna alles mogelijk, hè. Ik heb aan de tekenaars gevraagd of ze ook op dàt vlak mee willen doen, en daar ben ik niet al te somber over. Maar dat zien we wel. Laten we wel wezen, als er één nummer komt en daarna nooit meer een nieuw nummer, dan is dat natuurlijk ontzettend triest, maar ja, er zijn ook mensen die in de wieg overlijden. Laten we hopen dat het blad een gezonde, ferme volwassene wordt.

Dus de tekenaars werken voorlopig gratis?
Ja, en zodra er geld is, wordt het opgedeeld. Dat is inderdaad de basis waarop ook de Vrije Balloen indertijd begon, dacht ik.

Dat is dus een verschil met bladen als Creepy, 1984, Comix en dergelijke.
Ja, *Creepy* bijvoorbeeld is begonnen omdat een man een zekere hoeveelheid geld had en voor een krats tekenaars een pagina liet maken die ze daarna kwijt waren. Dat is bij Titanic natuurlijk niet zo. De tekenaars houden alle rechten, het is hun eigen werk.

Zit je al aan albums te denken, na publikatie in Titanic?
Dat zou natuurlijk fantastisch zijn. Aan de andere kant wil ik daarover ook weer niet té hoopvol zijn, hoor. *A Suivre* is opgezet met het doel om albums te maken, een soort romans in stripvorm, maar het resultaat daarvan is uiterst mager. Als er vijf boeken van zijn uitgekomen, dan is het veel. En de meeste daarvan zijn nog van *Hugo Pratt,* die tòch wel in album komt.

Mik je op een publiek van twintigers en dertigers?
Ik heb niet zoveel zin om op een duidelijk publiek te mikken. Ik mik eigenlijk op het publiek van de mensen die het blad maken. Kijk, ik heb helemaal niks te bieden, dus het enige dat ik zeggen kan is: jongens, maak iets waarmee je je tijd niet zit te verdoen. Ik heb natuurlijk wel gepraat met iedereen over dingen die ik leuk vind en die ik er graag in zou willen hebben, maar voor de rest zoekt iedereen het maar zelf uit.

En wat wil je graag zien?
Wat ik graag zou willen zien, zijn lange vervolgverhalen.

Ik bedoel: op inhoudelijk gebied?
Nou, dat kan me niet zoveel schelen. Ja, het heeft natuurlijk geen zin om een verhaal te maken dat je ook voor *Eppo* zou kunnen maken, of voor *Robbedoes* of *Kuifje.* Want waarom zou je zo'n verhaal maken voor een blad dat niks kan betalen, terwijl je het zo aan een ander blad kunt verkopen? Dat heeft geen zin. Dus dat is in feite de enige restriktie: maak iets dat je niet direkt kommerciëel kunt doorverkopen.

Zit je dan niet automatisch op een wat ouder publiek te mikken?
In de meeste gevallen zal dat wel zo zijn, ja. En daar is natuurlijk ook niets oneerbaars aan.

Waarin verschilt Titanic van de bestaande stripbladen voor volwassenen?
Daar heb ik gewoon helemaal niet over nagedacht. Laten we wel wezen, de plannen voor een blad als dit bestaan al langer dan tien jaar. Dat was het eerste waar *Jan Kruis* en ik over praatten, toen we elkaar leerden kennen in '63. En zo'n twee jaar geleden had ik het idee dat het nu maar eens moest gebeuren en toen ben ik de mensen gaan bellen om te vragen wie er mee wilden doen. Ik had ze vroeger al eens gepolst of ze ooit, in het geval dat er zoiets zou gebeuren, eventueel mee zouden willen werken, en er werd altijd enthousiast op gereageerd.

Dus je bent zelf de enige initiatiefnemer?
Ik ben op dit moment de enige initiatiefnemer, ja.

Is dit blad ook een soort voortbouwen op je oude idee van een voortzetting van de Heroïc-Albums?
De *Heroïc-Albums,* of liever *Star-Comics,* zoals ik ze wilde noemen is één van de vormen die dit plan ooit gehad heeft. Het enige dat er uit de Star-Comics is overgebleven is het verhaal van *De Kat.*

Ga je daarmee nog door?
Jazeker, er zijn nog steeds twee tekenaars tegelijk met een Kat-verhaal bezig: *Adrie van Kooten* en *Bart van Erkel.* Ze zijn allebei aan de laatste tien, twaalf pagina's bezig. En als ze klaar zijn, gaan we een uitgever zoeken, want *Yendor* is ermee opgehouden.

Ga je deze Kat-verhalen ook in Titanic publiceren?
Nee, ik wil die twee zaken gescheiden houden. Kijk, deze twee Kat-verhalen liggen nu zo dicht bij kompletering dat het onzin zou zijn ze in een blad te zetten, waardoor de volledige verschijning ervan nog zeker anderhalf jaar zou worden uitgesteld.

Waarom heb je eigenlijk de naam Titanic bedacht?
Ik had de naam *Himalaya* bedacht, maar toen kwam de VPRO met een televisieprogramma dat Himalaya heette, dus toen heb ik die naam maar laten schieten. Ach, ik vond het gewoon leuk: de Titanic, je weet wel, op z'n eerste reis...

Is het geen fatalisme?
Nee hoor, ik vind het alleen maar leuk

en verder niks. De klank ervan is goed, en het is een klank die ook goed ligt in het Duits en het Frans en het Engels, dus...

Heb je dan al plannen voor een buitenlandse verspreiding?
Er bestaan plannen om Titanic in een even kleine oplage in het Frans te laten verschijnen. Dat doe ik niet zelf, dat gaat via een niet nader te noemen Belg. Voor andere landen heb ik nog geen idee. Kijk, je kunt niet bij uitgevers aankomen met niks, want in feite loop ik nu al een jaar langer met het plan rond dan de bedoeling was. Dus al ik een jaar geleden naar een buitenlandse uitgever was gegaan, zou die man me nu toch onderhand recht in mijn gezicht staan uitlachen? Misschien, als het eerste nummer op tafel ligt...

■

Door Peter de Raaf

Zwaar Metaal, Rhaa Lovely en Stripblad

Veel uitgeverijen hebben in de afgelopen jaren rondgelopen met plannen om het Franse striptijdschrift *Métal Hurlant* in het Nederlands uit te geven maar geen van allen slaagde daarin. Uitgeverij Espee kwam nog het verst met *Gummi,* waarin een aantal strips uit Métal Hurlant opgenomen waren. Gevolg was dat de albumuitgaven van de strips uit dit populaire Franse tijdschrift zo'n beetje over de hele Nederlandse stripuitgeverswereld verspreid werden (Oberon, Espee, Yendor, CentriPress, Panda, Mondria), in diverse uitvoeringen en maten. Een ander gevolg was dat wat minder gangbare strips uit Métal Hurlant hier niet aan bod kwamen, daar genoemde uitgeverijen alleen de krenten uit de pap pikten.

ZWAAR METAAL

Uitgeverij CentriPress hoopt daar binnenkort verandering in aan te brengen want zij brengen in september, op de strip-3-daagse, het eerste nummer van de Nederlandse Métal Hurlant op de markt onder de titel *Zwaar Metaal.* Zwaar Metaal zal een maandelijks verschijnend tijdschrift worden van 64 pagina's met zowel kleur als zwart wit. De inhoud zal gehaald worden uit het materiaal dat in de afgelopen jaren gepubliceerd is in het Franse moederblad.
In het eerste nummer (dat overigens als introduktienummer 80 pagina's zal tellen) zullen we werk tegenkomen van o.a. *Moebius, Margerin, Pétillon, Chaland, Caza, Claveloux, Masse* en *Voss.* De eerste nummers zullen helemaal uit strips gaan bestaan, in latere nummers zullen ook een aantal redaktionele pagina's opgenomen worden met boek- en plaatbesprekingen. De redaktie van Zwaar Metaal zal gevoerd gaan worden door *Joost Troost.*
Joost Troost: *'Ja, we gaan proberen er een interessant tijdschrift van te maken zonder al te veel moeilijke toestanden en zo. In de afgelopen tien jaar zijn we overstelpt met artikelen en studies over allerlei strips. Iedere strip moest wel op een wetenschappelijke manier uitgeplozen worden. Dit soort ellende zul je in Zwaar Metaal niet tegenkomen. We willen een goede portie strips brengen met hoogstens zo nu en dan wat boekbesprekingen en nieuws. We gaan hoge eisen stellen aan vertaling en lettering omdat we een kwaliteitsblad willen brengen'.*
Om de presentatie van Zwaar Metaal op de strip-3-daagse in Breda wat meer kracht bij te zetten is de in Frankrijk uitermate populaire tekenaar *Frank Margerin* uitgenodigd om zijn werk aldaar te signeren.

RHAA LOVELY

Een ander Frans striptijdschrift dat op de strip-3-daagse in het Nederlands zal

Frank Margerin uit Zwaar Metaal

Gimenez

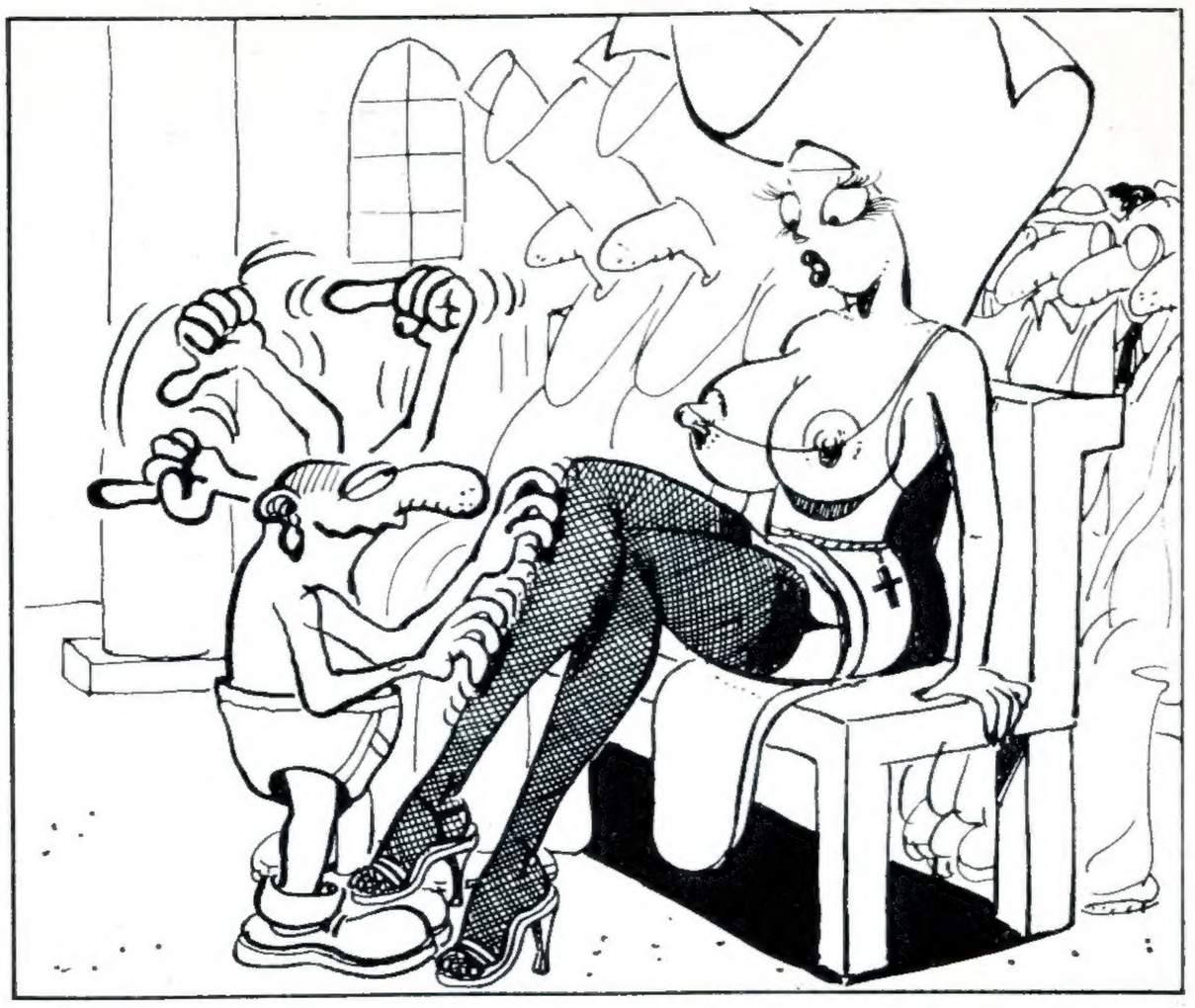

Edika

gaan verschijnen is het satirische stripmaandblad *Fluïde Glacial,* in Frankrijk uitgegeven door *Gotlib* en zijn vroegere schoolvriend *Diamant.* In Nederland gaat het blad *Rhaa Lovely* heten en wordt uitgegeven door uitgeverij *Yendor.*

Yendor, gesitueerd in de catacomben van stripwinkel *Fantastic Visions,* en geleid door *Henk Baard* en *Ton van Loon,* vertelt over het hoe en waarom van Rhaa Lovely.

Ton van Loon: *'Jarenlang hebben we geprobeerd strips uit te geven die voor een klein, selekt publiek bestemd waren (Moebius, Serge Clerc, Montellier enz.). Die groep bleek echter te klein te zijn en we hebben een tijdje pas op de plaats moeten maken met de uitgeverij. Boeken die wel aansloegen waren de uitgaven van Gotlib, Zwartkijken, Barend Terzijde en zo, de humorstrips. We waren al lange tijd geïnteresseerd in een tijdschrift en gezien het succes van de albumuitgaven die wij van de strips uit Fluïde Glacial brachten, lag het voor de hand om dit blad uit te gaan geven!'*

Rhaa Lovely zal maandelijks gaan verschijnen, telt ongeveer 44 pagina's en gaat tussen de vijf en zes gulden kosten. Naast werk van *Gotlib* zullen ook de andere Fransen van het moederblad aan bod komen, tekenaars als *Franquin, Gimenez, Binet* en *Edika,* terwijl *Martin Veyron* aanwezig zal zijn met zijn strip *Barend Terzijde.* Het ligt in de bedoeling om in de toekomst ook werk van Nederlandse tekenaars te publiceren. Geïnteresseerden wier werk aansluit bij de inhoud van Rhaa Lovely kunnen kontakt opnemen met Yendor. In het eerste nummer treffen we enkele cartoons aan van de Amsterdammer *Maraboe,* wiens eerste album *Ik ben het zot,* onlangs op de markt kwam.

Gotlib, verantwoordelijk voor het voorwoord in het eerste nummer, zal hoogstwaarschijnlijk de presentatie van Rhaa Lovely op de strip-3-daagse op komen fleuren.

Franquin

Maraboe

STRIPBLAD

Onder de naam *Stripblad* brengt uitgeverij *Panda* in het najaar ook een nieuw striptijdschrift op de markt. Waarschijnlijk zal het eerste nummer in november van dit jaar uitgebracht worden en grote trekker van het blad moet *Hans G. Kresse* worden met een nieuwe strip van *Eric de Noorman.*

Hans Matla van uitgeverij Panda: *'Het was de bedoeling om het eerste nummer van Stripblad op de strip-3-daagse te presenteren, maar dat halen we niet omdat Kresse niet op tijd gereed is met zijn strip. Hij zit op dit moment in Amerika en werkt er hard aan, maar je moet begrijpen dat het voor hem erg moeilijk is om na acht jaar weer even vlot met Eric van start te gaan. En daar wij per se Eric de Noorman in het blad willen hebben, is de verschijningsdatum wat verschoven'.*

Naast genoemd werk van Kresse komen er in Stripblad strips van de Fransman *Paul Gillon,* de Hagenaar *Paul Teng* en enkele Italianen. Aan redaktionele tekst valt er weinig te verwachten.

Hans Matla: *'Nee, ik vind dat daar andere bladen voor zijn. Het tijdschrift is bedoeld voor een groot publiek en die moet je niet opzadelen met artikelen die toch alleen maar voor de insider te begrijpen zijn. Wel zullen er enkele diepte-interviews met tekenaars in komen'*

Stripblad gaat maandelijks verschijnen, telt 48 pagina's, waarvan 16 in kleur, en gaat *f* 6,95 kosten.

Door Hans Stoovelaar

Campus & Judge Dredd

Ten tijde van de Strip-3-daagse verschijnt er al weer een nieuw maandblad: CAMPUS, uitgegeven door Hans v.d. Boom.
Op de deur van zijn flat, 4 hoog in Haarlem Schalkwijk, 2 kleine plastic strips met de namen Dendros en Arboris.
Hans v.d. Boom, 31 jaar, doctorandus in de economie, op 1 oktober 1981 bij Oberon weggegaan en zelfstandig een uitgeverij begonnen, is gewend zelf interviews af te nemen en is enigszins op zijn hoede, als hij voor het eerst van zijn leven zelf geïnterviewd wordt. In de bedrijfskamer een telex, verder ergens een kopiëerapparaat, de secretaresse ontbreekt nog.

WAAROM VERSCHIJNT CAMPUS?
Hans verklaart, dat hij met Campus allereerst geprobeerd heeft een prettig leesbaar blad samen te stellen. Daarnaast zijn er nog andere redenen om een blad uit te brengen:

1. Het introduceren van en het bekendheid geven aan verhalen, die hij op een later tijdstip in albumvorm wil uitgeven.
2. Het uitproberen van nieuwe verhalen; hoe dat aanslaat bij lezers.
3. Het te zijner tijd promoten van eigen produkties.
4. Het verdelen van de kosten van verhalen, die zowel in het maandblad als in albumvorm worden uitgebracht.

De omvang wordt 52 pagina's, waarvan 34 in kleur, de prijs *f* 3,95, oplage circa 12.000, verspreiding via een van de grote verspreiders, het formaat 20×28 cm.
De inhoud van Campus zal voorlopig bestaan uit aangekocht materiaal, voornamelijk uit Engeland. Een ieder zal bekend zijn met de walgelijke stripblaadjes, die er in Engeland verschijnen, smerig gedrukt in zwart-wit of met afgrijselijke steunkleuren of het liefst nog met verschoven kleuren. Als je ze koopt zijn ze al smerig en door het lezen in stations of Underground worden ze nog smeriger. Over de inhoud van deze blaadjes kun je kort zijn, VULLIS. Toch halen die blaadjes ongelooflijke oplagen van 100.000 tot 200.000 exemplaren.
Nu blijkt zich onder die rotzooi een bloempje (nou ja, dat is misschien een beetje overdreven, laten we zeggen een zwam) te bevinden, namelijk het blad 2000 AD, wat gedurende de 5 jaar van zijn bestaan zeer populair is geworden. Oorzaak hoofdzakelijk de daarin voorkomende strip JUDGE DREDD.
Judge Dredd is een soort superpolitieman, die de 22e eeuw met behulp van anderen het onrecht bestrijdt in Mega City One (voorheen New York City).
De grimmig uitziende Judges rossen hoofdzakelijk op een soort supermotorbikes rond, hun ogen zijn onzichtbaar achter helmen met ingebouwde brillen, het sfeertje is voornamelijk hard, lichaamsdelen worden moeiteloos met laserstralen doorboord, slachtoffers vallen met de regelmaat van de klok.
Echter zoals gezegd, is deze strip Judge Dredd toch iets beter dan het gebruikelijke pulp in dit genre, een zekere 'humor' valt er af en toe te ontdekken. Het blijft echter een keiharde aktiestrip in de Science Fiction sfeer. In Engeland is Judge Dredd enorm populair geworden, er verschijnen jaarboeken en dure albums. Vertalingen verschenen reeds in het Frans en Spaans.
Een kompleet team werkt aan de totstandkoming van Judge Dredd, de belangrijkste tekenaars zijn Brian Bolland en Mike McMahon, de scenario's zijn meestal afkomstig van John Wagner en Pat Mills. Andere strips in 2000 AD zijn Robo Hunter (een sigarende jager op dol geworden robots); Rogue Trooper (oorlogsstrip); Ace Trucking Co (vrachtrijders in de ruimte).

TERUG NAAR CAMPUS
De inhoud van het 52 pagina blad zal voornamelijk bestaan, cq gedragen worden door de strip Judge Dredd en wel over 16 pagina's in kleur. Verder is van King Features The Phantom aangekocht, welke strip eveneens iedere maand in kleur verschijnt.
De zwart wit pagina's zullen benut worden voor korte complete strips, bijvoorbeeld voor de eerder genoemde strip uit 2000 AD 'Ace Trucking Co'.
Marktonderzoek heeft Hans niet gedaan, hij vertrouwt een beetje op de successen in het buitenland en gaat als test sowieso 3 nummers uitbrengen. Als doelgroep noemt Hans mannelijke lezers en lezertjes vanaf 14 jaar.
Welke betekenis heeft de naam Campus? Hans mompelt iets van aardig in het gehoor liggend en zo, doch bij navragen blijkt het idee van de naam te komen van de uitgever van het blad Ere Comprimee (een SF blad à 1984) die de naam voor zijn uitgeverij gebruikt. Mogelijk komen in de toekomst ook strips uit Ere Comprimee in Campus.
Inventiever was Hans met de namen van zijn uitgeverijen, Arboris (Latijn voor V.d. Boom) voor zijn betere uitgaven en Dendros (Grieks voor Boom) voor het gooi- en smijtwerk.

Campus, maandblad, 52 pagina's, *f* 3,95 verkrijgbaar vanaf de Strip-3-daagse.

Door Jac Drewes

Crazy, Marvel goes Mad!

Het meest succesvolle striptijdschrift ter wereld is ongetwijfeld het blad Mad geweest. Al snel na de verschijning van het blad in 1954 (oorspronkelijk in comicbookformaat maar vanaf nummer 24 in magazineformaat), werd door dit produkt van EC van W.C. Gaines een zeer hoge oplage gehaald, die op een gegeven moment zelfs de twee miljoen te boven ging. Het blad verscheen en verschijnt in vele talen en is over de hele wereld een begrip geworden.

Zoiets gaat natuurlijk niet onopgemerkt voorbij aan collega-uitgevers, vooral niet als die geen enkel middel schuwen om hun omzet te vergroten. Al in de vijftiger jaren had uitgeverij Charlton geprobeerd met Mad te concurreren met een blad genaamd Crazy, maar het is niet zo eenvoudig de succesformule van Mad perfekt na te bootsen.

In 1973 waagde het inmiddels zelf zeer succesvolle Marvel-concern een nieuwe poging. Zij kon daarbij gedeeltelijk teruggrijpen op een persiflage op haar eigen superhelden, die eind zestiger jaren waren verschenen onder de titel *Not Brand Echhs*. Een soortgelijk begin dus als bij Mad, dat ook gestart was met persiflages op onder andere striphelden, al waren die dan niet uit eigen koker.

Al na drie nummers met reprints ging Marvel ook over op het magazineformaat, en begon men steeds meer Mad na te bootsen, vaak op onverhulde wijze. Ook al werd het lang niet zo'n succes als Mad, het blad hield tot nu toe stand.

Van Crazy is nu ook een Nederlandse versie op de markt gebracht door JuniorPress. Het eerste nummer is een mengeling van het gangbare, weinig geestige Marvelmateriaal en wat hoogtepunten uit het verleden van het blad en van andere uitgaven, waarvan Marvel blijkbaar nog rechten heeft zoals Kurtzman's Hey Look! Dit laatste materiaal wordt waarschijnlijk bijeengeselekteerd door Nederlands redakteur Ger Apeldoorn, die ook zelf in dit eerste nummer een aantal pagina's bijeen heeft getekend en geschreven.

Ondanks werk van Eisner en Reese is het geheel nauwelijks leuk voor de kenners en liefhebbers van vooral de oude Mads.

Door Jac Drewes

Comix

In 1980 verscheen bij de Spaanse uitgever van Creepy en 1984, Selecciones Illustradas van Josep Toutain, een nieuw striptijdschrijft onder de titel *Comix International*. Daarin werden kwaliteitsstrips van gerenomeerde bladen uit verschillende landen voor Spanje bijeengebracht. Zo verscheen een tijdschrift met werk van kanonnen als Moebius, Bilal, Chaykin, Corben, Eisner en Gimenez. Voor de ware liefhebber, die ook nog het Spaans machtig was, om van te smullen, al zal hij veel van de opgediende spijzen al eerder geproefd hebben. Maar vooral ook de wijze van opdienen zal de liefhebber aangesproken hebben: veel kleur, goede druk op goed papier, en prima omslagen.

Verheugend dus, dat het Nederlandse kind, Semic, van de Spaanse dochter, Hitpress, van Selecciones Illustradas, met een Nederlandse versie van Comix op de markt is verschenen. De eerste twee nummers bieden korte strips van Dominique Hé, Enki Bilal, Alfonso Font en Dick Matena, naast vervolgstrips van Richard Corben (ROWLF), Fernando Fernandez (ZORA), en Will Eisner (Life on another Planet). Vooral met de publicatie van deze laatste strip, die eerder verscheen

in het Spirit-Magazine van Denis Kitchen (19 t/m 26), heeft Comix, in het voetspoor van Comix International, de hand gelegd op een belangrijke primeur voor Nederland.

LIFE ON ANOTHER PLANET

Na het succes van *A Contract with God,* besloot Will Eisner om een nieuwe *graphic novel,* zoals de vorm in Amerika genoemd wordt, te gaan maken. Het inmiddels weer verschijnende Spirit-Magazine bood de mogelijkheid van voorpublikatie. Omdat deze graphic novels qua pagina-indeling een kleinere opzet vragen, werd het verhaal afgedrukt met telkens twee platen op één bladzijde, in de vorm van een zogenaamd uitneemkatern. Maar weinig liefhebbers waren bereid hun magazine te verknippen, – in Amerika zijn de striptijdschriften bij verzamelaars net zo heilig als bij ons de albums –. Na de twee afleveringen werd de formule verlaten en ging Eisner de strip maken op de qua pagina-indeling gebruikelijke formaat. Comix komt nu met ook de eerste twee afleveringen op het gewone formaat. Interessant is daarbij, dat een deel van het werk is hertekend, met name in de eerste aflevering waarbij soms gedetailleerder, soms juist oppervlakkiger te werk is gegaan. Daarnaast is ook de pagina-indeling gewijzigd, wat in principe Eisner's opvattingen over het verschil tussen een 'graphic novel' en een gewoon stripverhaal zou moeten weergeven. Eisner, wel de meester van de graphic novel genoemd, lijkt merkwaardigerwijs erg gelukkig met

de extra speelruimte, die hij in de stripversie krijgt!

UITVOERING

De vergelijking wordt enigszins bemoeilijkt, door de matige drukkwaliteit van Comix. Wanneer men met een inhoudelijk kwaliteitsprodukt op de markt wil komen, zal ook de uitvoering daarmee in overeenstemming moeten zijn. En daarbij lijkt zich dan wel de afhankelijkheid van Spanje te wreken. Comix wordt net als Creepy en 1984 gedrukt op het goedkope, inktverslindende en lijnvervagende papier, dat bij Spaanse drukkers gebruikelijk is. Alleen voor het kleurenkatern wordt een goede kwaliteit gebruikt. Wat dat betreft wordt beter papier gebruikt voor Comix International, dan wel tegen een omgerekend lagere prijs op de markt gebracht wordt. Ook het andere werk heeft sterk te lijden van de slechte drukkwaliteit, met name dan van Alfonso Font.

Ook op een andere manier komt de afhankelijkheid van Spanje nog tot uiting. Voor het tweede nummer had Peter de Raaf een omslagontwerp gemaakt van de eerste tekening van het daarin verschijnende verhaal van Dick Matena. Bij Semic was men er enthousiast over, maar Guillermo Hierro en Josep Toutain, de Spaanse ouders van het blad, vonden het te sexy en meer iets voor een kookboek! Zij waren bang voor moeilijkheden met verspreider Aldipress, die n.b. ook Chick en Candy inhaar pakket heeft!

STRIPKRITIEK

Behalve voor strips is in Comix ook plaats ingeruimd voor kommentaren over strips, stripmakers en het stripwereldje. Meest opvallende rubriek daarbij is van de hand van ene 'Dooier', een tot nu toe onbekend recensent in stripland. Met veel kennis van de diepste roerselen der stripwereld fulmineert hij vooralsnog vooral tegen denkbeelden van Stripschriftredakteuren en -medewerkers. De stripkritiek krijgt met deze ontwikkeling, die ook bij andere striptijdschriften merkbaar is, een duidelijke verbreding, iets wat uiteindelijk alleen maar tot meer lering, maar vooral ook meer vermaak kan leiden.

Door Har Brok

Knudde: Het verrassende van een schot op open doel

Bij de Tilburgse uitgeverij De Vrijbuiter verscheen in de lente van dit jaar het eerste nummer van het stripblad *Knudde.* Niet bij de V.N.U., die er de voorkeur aan gaf eerst een jaar een doctorandus marktonderzoek te laten doen naar de levenskansen van zo'n blad, met adviezen over de inhoud en opzet. Kortom die er de voorkeur aan gaf op gestandaardiseerde zekerheid te spelen. De Vrijbuiter ging *wel* in op het idee van de auteur van de strip Knudde en zo wordt weer eens duidelijk dat een bedrukt-papier-fabriek slechts de naam 'uitgeverij' als epitheton ornans draagt. Wat zouden we trouwens van die marketting van de V.N.U. moeten denken na de miljoenenverslonden hebbende eskapades met *Nieuwsnet?* Zonder marketting dus bleek *Knudde* vrijwel onmiddellijk op interessante verkoopspunten uitverkocht en het waarom laat zich raden: *Knudde* was al bekend door de gelijknamige voetbalstrip, die sinds begin 1973 het *Algemeen Dagblad* veroverde, in september 1975 in geanimeerde vorm *AVRO's Sportpanorama, sinds 1977 Eppo* en de *Nieuwe Revu,* om nog maar te zwijgen van wat inmiddels doorverkocht werd naar het buitenland. Een stormachtige bestijging van de suksesladder, des te opmerkelijker omdat de auteur Toon (ps. van Toon van Driel) een onmogelijk slechte lettering weet te paren aan een totaal gebrek aan tekentechni-

sche grondbeginselen. Er is dus iets héél bijzonders aan de hand met deze strip die zo ongehinderd door grafisch talent wist door te stoten tot een zo groot lezerspubliek. We hoeven daar niet moeilijk over te doen, ook niet rankuneus zoals Ger Apeldoorn in *Stripprofiel* jg, 4, nr. 5, Knudde is gewoon *leuk* en dat is heel bijzonder: humoristisch en toch leuk. Behalve dat heeft Knudde geen pretentie, een tegenvaller voor kenners, deskundigen en andere zich in het stripwezen opwerkende types, maar het is tóch zo en juist bij Knudde dekt de inhoud perfekt het beeld. Dat dat beeldmerk het zelfs tot een harmonieus bij de inhoud passende vorm gebracht heeft is verbazingwekkend, want waar vorm en inhoud elkaars supplement zijn is een talent aan het werk! Die vorm heeft zelfs Kamagurka nog niet gevonden, terwijl juist deze van originaliteit overborrelende Belg haast als enige op zijn terrein vergelijkbaar is met Van Driel. Om die zaken gaat het in dit kader echter niet, al is het merkwaardig dat de 'vakbladen' wel ruimte blijken te willen besteden aan zich grafisch nietblootgevende scenaristen/-tes.

Knudde nr. 1, 52 bladzijden (in kleur) mét een poster voor *f* 4,95, bevat naast de Knuddestrips *Het leven van Jaap* en *Het leven van Dirk* en de strip *Rokus... en de rest* van Toon zelf, vier eerder in *Eppo* verschenen strips van *De Stuntels* door Tojo (ps. van Toon van Driel en Jan van Haasteren) en *Sjaak en Oom George* van laastgenoemde en Patty Klein uit de *KRO-gids*. Daarnaast bevat het onzinrubrieken, zoals 2 blz. brieven van lezers ('Is het waar dat de Knuddestrips met de voet getekend worden?', met als antwoord 'Gelukkig niet. Gewoon met de mond'), 1 blz. nieuws (ill. 1) en tips, 2 blz. *Nieuwe rekords voor het Guinessboek* (ill. 2) en 2

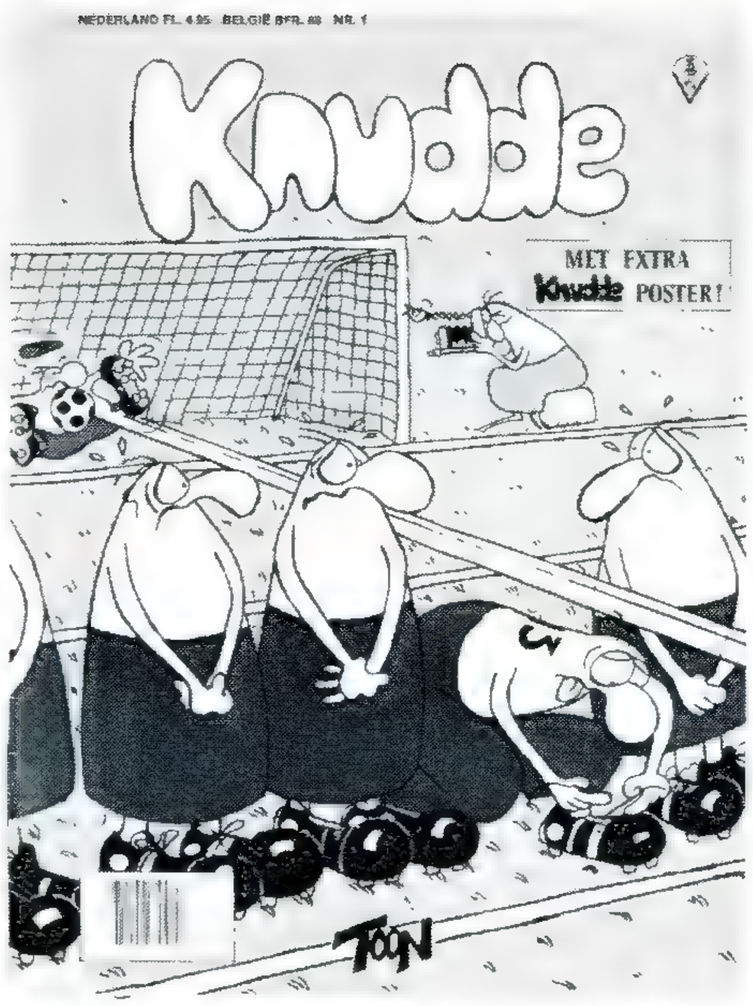

blz. *Spelermarkt* (in de vorm van korte annonces). Allemaal uit het brein van Toon ontsproten en elkaar bekonkurerend in geestigheden.

Toon van Driel is niet alleen hoofdredakteur van *Knudde,* op de lay-out en het inkleuren na doet hij alles zelf en dat is veel hooi op een vork, die sowieso al belast is met strips voor *Eppo, Nieuwe Revu* en *Algemeen Dagblad.* Voor het blad *Knudde* heeft hij daarom 'beslag' weten te leggen op de tekenaar Raymond Nickelson, die zijn per komputer overgeseinde schetsen uitwerkt via een beeldscherm, waarna Van Driel het teruggeseinde resultaat weer bekijkt en zo nodig korrigeert. De tekeningen worden bovendien door enkele inkleursters op film ingekleurd zodat het mogelijk is de produktietijd tot een minimum te beperken: een uniek procédé dat zoals te konstateren is geen sporen van haast vertoont. Put Van Driel in het eerste nummer nog uit ouder materiaal van Van Haasteren, in het derde nummer dat op het moment dat we onze informatie inwonnen (begin juni) vrijwel gereed is, is het aandeel van Toon nog veel verder uitgegroeid: de strip Knudde verzeilt in Dallas-achtige situaties, Tante Truus treedt zelfstandig op en gaat naar de MMS, en wat betreft het tekstgedeelte komt er een knutselrubriek aan en een reeks fake-interviews met voetbalspelers. De ideëen zijn voorlopig nog niet uitgeput, integendeel het ene roept het andere op, en desnoods is Van Driel genegen om *Knudde* totaal te vullen. Of dat lukt is een andere zaak, maar Van Driel is meer de man om dat door de praktijk te laten uitwijzen en zijn nek maar uit te steken dan om de ideëen die hij heeft maar te laten rotten. Niet geheel wars van het risiko van een vroegtijdig hartinfarkt is hij daarnaast bezig met pogingen om zijn staf uit te breiden. Onder andere is het de bedoeling de te jong gestorven *Stuntels* weer tot leven te wekken en alle signalen zijn hem daarbij gunstig gezind. De Vrijbuiter gaf hem daartoe de garantie van één jaar (6 nummers) terwijl het eerste nummer (25.000 stuks) ongezien al een verkooppercentage had van 65% en inmiddels vrijwel uitverkocht is.

Gestigmatiseerd als Neerlands slechtste tekenaar bewijst Van Driel in *Knudde* dat hij in staat is om een soort tegenhanger van *Mad* te maken: maf, absurd, sick, zot en desgewenst ook nog melig, maar steeds verrassend. Ik geef toe dat deze adjektieven klinken alsof de heer De Leeuw van De Vrijbuiter ze hoogst persoonlijk gedikteerd heeft, maar zo is het niet. Lees net als ik eerst *Het leven van Dirk* uit *Knudde* nr. 1, lees daarna *Crazy* – 'het gekste blad van Nederland!' – nr. 1 geredigeerd door Ger Apeldoorn en u bent in staat om de flaptekst van de volgende *Knudde* te schrijven. Schrijftalent is daarvoor niet vereist: Van Driel kan tenslotte ook niet tekenen...

Door Melja Meijer

De Balloen

'Het nieuwe gezicht van de Vrije Balloen', staat er met grote wervende letters op het 1e nummer van het nieuwe blad De Balloen, een beetje schuin en daardoor een stukje van de foto bedekkend die in een nauwelijks anders te noemen variatie op de cover van een héél oud nummer van Hara-Kiri stond. Het zijn twee keurig in het pak gestoken heren van wie de hoofden schuil gaan in opgetekende zakken die voorzien zijn van één groot en één klein oog en scherpe haaietanden. De afbeelding roept associaties op aan Pogo in de tijd dat hij met een zak over zijn hoofd rondliep in de strip, aan een cycloop maar vooral aan haaien en dat zal de bedoeling van de Balloenisten zijn geweest: het afbeelden van zakenhaaien die hopen middels dit bald hun zakken te vullen. Dus wat dat betreft niets

nieuws onder de zon.
Maar de inhoud dan, is die misschien nieuw? De voorganger, de Vrije Balloen, riep altijd de afschuwelijkste gedachten op aan de volstrekt fantasieloze onderbroekenlol die de tekenaars wisten af te scheiden, zo oubollig en getuigend van ongein dat John Lantings Theater van de Lach zich daarbij vergeleken verhoudt als Pinkie Pienter tot Shakespeare.
Op het wanprodukt Adrianus van Eric Schreurs na heeft men dit thema in de Balloen godzijdank over boord gekwakt. Maar verder stemt de inhoud niet vrolijk. De Balloen blijkt de dikste reklamefolder te zijn die Ger van Wulfen (uitgeverij Espee) ooit uit zijn bedrijfje heeft laten rollen. Natuurlijk, stripbladen worden uitgegeven om materiaal dat door de uitgever betaald wordt, later nogmaals te exploiteren door de gebundelde verhalen (of het doorlopende verhaal) in albumvorm uit te brengen. Dit is volstrekt legitiem. Meestal verhullen de tijdschriften deze uitgangspositie door de albums niet al te snel op de publikatie in stripblad te laten volgen.
Van Wulften kent in dat geval geen enkele schroom. Hij geeft eerst stripalbums uit om deze daarna te plunderen en er fragmenten van in zijn stripblad te zetten. Zo is het Dick Bosch-verhaal dat in de 1e Balloen staat al geruime tijd in album verkrijgbaar, evenals het verhaal ''t Doorbroken Isolement' van Willem Vleeschouwer dat reeds in Van Wulftens andere tijdschrift Supergum te lezen was.
Verder zijn er in dit nummer opgenomen: 'Prut Pruts Private Kreye van Prutswerk, dat spoedig in album verschijnt, en strips van Pétillon, Bert Tier, Hein de Kort(e) met zijn van Reiser geplagieerde stijl en Franquin die met zijn Zwarte Humor de enige echte originele pagina levert.
Verder zijn er nog een reeks olijk bedoelde, persiflerende pagina's waarin Van Wulften en zijn medewerkers naar hartelust reklame maken voor de uitgeverij en voor hun eigen albums. Soms in de vorm van echte reklames, soms in de vorm van ingezonden mededelingen of gewoon door de uitgeversnaam op zwarte balken dwars over een stuk fake-interview te drukken. Het sterkste komt de reklameduivel naar boven in de zogenaamde parodie op de Top Tien-lijstjes die alle tijdschriften rond de jaarwisseling publiceren. Hier uiteraard geen serieuze poging de beste albums op een rijtje te zetten maar naast enkele fake-lijstjes een stel medewerkers die elkaars albums om het hardste aanprijzen. De eindstand, het zal niemand verbazen, toont dat acht van de tien beste albums uit 1981 Espee-albums zijn.
De Vrije Balloen van weleer was inhoudelijk niet leuk, maar had een originele titel. Men wilde in vrijheid werken en de niet gekuisde teksten konden ongestoord in de 'vrije' balloens. De nieuwe uitgever heeft het woord 'Vrij' weggehaald en wat hij overhield was een balloon, een wolkje. Het kenmerk daarvan is dat hij in een strip effectief kan zijn als er iets amusants of zinnigs in staat en dat hij volstrekt leeg is indien hij met onzin wordt opgevuld. Dat laatste is nu het geval met de nieuwe Balloen die slechts oud werk en onzin publiceert, en bijzonder effectief laat zien hoe afschuwelijk leeg het gezicht van een balloon kan zijn.

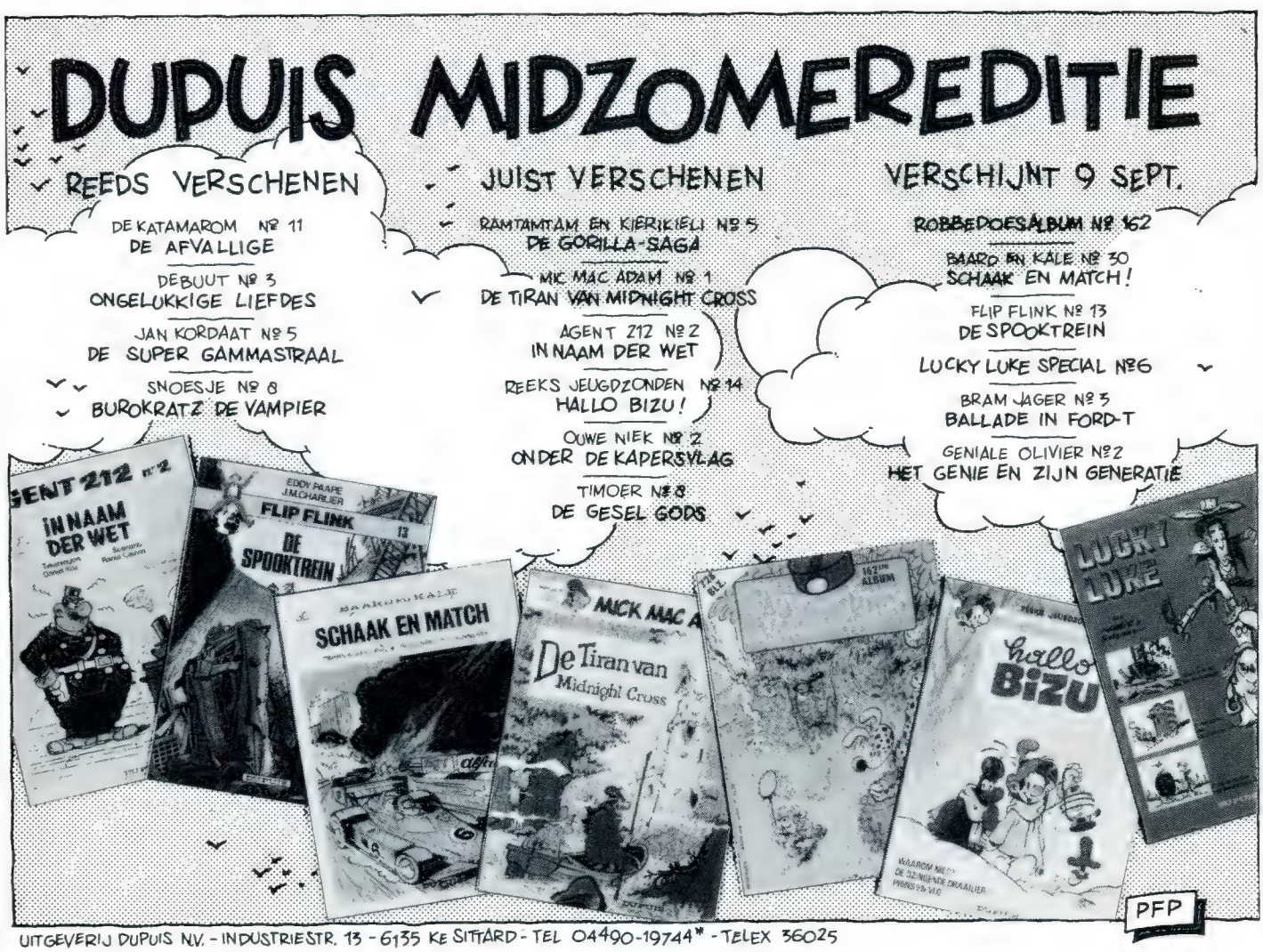

‘Wallace Wood heeft zichzelf opgebrand’

‘Wallace Wood was een werkpaard. Volgens mij heeft Wally zich zo intensief met zijn werk bezig gehouden, dat hij zichzelf heeft opgebrand. Hij heeft zich lichamelijk overwerkt. Wally had een spanning binnen zichzelf, een spanning die hij wegstopte in een soort innerlijk stoomboiler. Ik had altijd het gevoel dat Wally elk ogenblik kon uitbarsten – iets wat hij soms ook wel deed – maar hij had die neiging om zijn frustraties en spanningen op te kroppen. Hij heeft zichzelf van binnen opgevreten, door zijn werk heeft hij zichzelf opgebruikt. Hij heeft het mooiste tekenwerk geleverd, dat ooit gemaakt is, en dat is te danken aan de intensiteit die hij in dat werk stopte. En dat is uiteindelijk ten koste gegaan van zichzelf.’ (Harvey Kurtzman)

Ergens tussen 31 oktober en 3 november schoot Wallace Wood zichzelf een kogel door zijn hoofd. Op de dag dat hij dood werd gevonden had hij zich in het ziekenhuis moeten melden voor het begin van een nier-dialyse. Volgens mensen uit z’n omgeving was hij het zat om steeds ziek te zijn. Wood’s gezondheid was de laatste jaren niet erg best geweest. Hij had last van hoge bloeddruk en van zijn nieren. Hij had een paar lichte beroertes gehad, waarvan de laatste zijn spraakvermogen had aangetast. Daarbij had hij problemen met zijn ogen, waarschijnlijk een gevolg van zijn hoge bloeddruk. Hij kon tijdens het tekenen nog maar één oog gebruiken. Hij moest gaan tekenen met een viltstift, want doordat hij met dat ene oog geen diepte meer kon zien, kon hij geen penseel meer gebruiken.

Wallace Wood werd in 1927 geboren. Zijn eerste tekenwerk was te zien toen hij in 1950 enkele zondagsafleveringen van *The Spirit* inktte. In 1951 sloot hij zich aan bij het nu legendarische EC. Hij tekende vele verhalen voor de science fiction comics van EC, *Weird Science* en *Weird Fantasy*, voor de oorlogs comic *Two-Fisted-Tales* en later voor het satirische blad *Mad*. Volgens vele mensen maakte hij in deze tijd, tussen 1951 en 1954 zijn beste werk, tekenwerk dat hij later nooit meer heeft overtroffen of misschien zelfs heeft kunnen evenaren.

Toen de comic-code een einde maakte aan het EC-tijdperk stortte hij zich op andere werkzaamheden. Hij werktte aan strips als *Terry and the Pirates, Flash Gordon, Prins Valiant* en *The Spirit*. Hij maakte vele tekeningen voor advertenties, waaronder een heel beroemd geworden advertentie voor Alka-Seltzer. Het lijkt het lot van Wood te zijn geweest aan allerlei projecten te hebben meegewerkt die allemaal in een later stadium gedoemd waren te mislukken. Zo ging hij in 1965 voor een nieuwe uitgever ‘Tower’ tekenen. Samen met z’n vriend Steve Ditko maakte hij daar *T.H.U.N.D.E.R.-agents*. Tower-comics hield echter na korte tijd op te bestaan. In 1966 begon hij een eigen blad, *WITZEND*, al weer een onderneming die geen succes werd. Financiël gesproken dan, want artistiek stond het op grote hoogte en eigenlijk kan je zeggen dat met dit blad het ‘Undergrondtijdperk’ begonnen is. Daarna werkte hij voor diverse comicmaatschappijen, vaak met nieuwe helden die allemaal succes hadden.

GEEN ZIN MEER

In januari 1977 had ik een interview met Wood in het Franse plaatsje Angoulême. In die tijd had hij veel succes

C'MON GUYS, LET'S REGROUP OVER HERE, A COLUMN OF TWOS... DRESS IT UP... C'MON TROOPS... TROOPS... TROOPS?
I DON'T KNOW ABOUT YOU OFFICERS, BUT A TOP SERGEANT STICKS WITH HIS MEN!

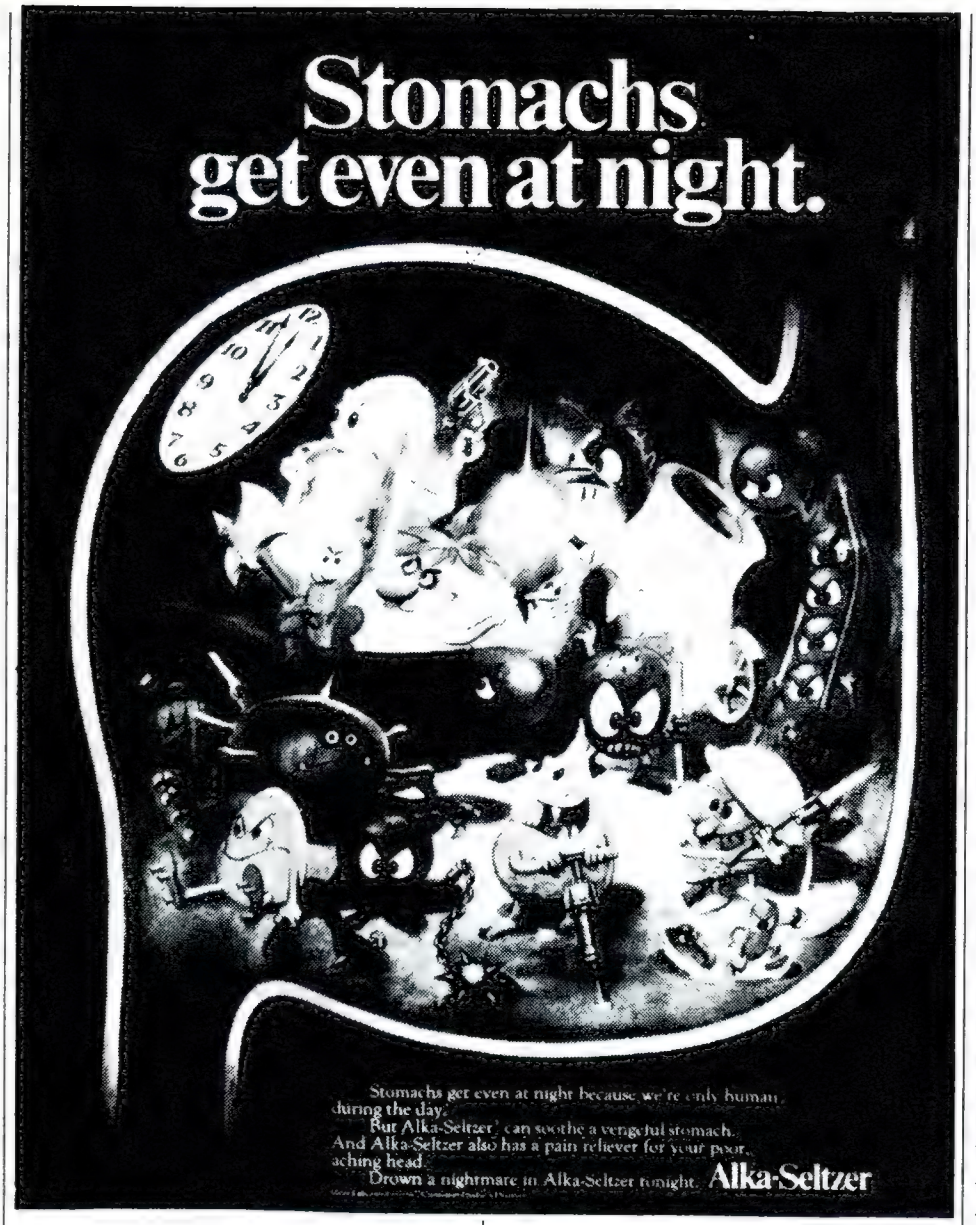
Stomachs get even at night.
Stomachs get even at night because we're only human during the day.
But Alka-Seltzer can soothe a vengeful stomach.
And Alka-Seltzer also has a pain reliever for your poor, aching head.
Drown a nightmare in Alka-Seltzer tonight.
Alka-Seltzer

in Frankrijk en een van de redenen om naar Europa te reizen was de zaken die hij er moest doen. Tijdens het interview bleek dat hij zeer teleurgesteld was in de stripwereld. Hij had zelfs helemaal geen zin meer om nog te tekenen, maar hij moest wel, want geld moest er toch verdient worden. Hij vertelde dat hij eerst nog een strip zou gaan maken van zijn verhaal *The World of the Wizzard King*, om veel geld mee te verdienen en daarna wilde hij vijf romans gaan schrijven, boeken zo als Tolkien's *In de Ban van de Ring*, die zijn levenswerk moesten worden. Die boeken zijn er nooit gekomen, de strip van *The Wizzard King* wel.

Wood was een zwaar teleurgesteld man. Aan het einde van het interview zei hij tegen me: 'Alles kan alleen nog maar ten kwade veranderen. Ik krijg steeds minder vrijheid, steeds minder enthousiasme. Ik heb niets meer om naar uit te zien. Maar ik moet nog wel een tijdje doorgaan met het tekenen van comics om geld te verdienen.' De meeste van die strips waren niet erg goed. Het waren slechte sex-strips, matig werk voor Canon of Sally Forth. Wood uitte zijn frustraties in een blaadje dat 'The Woodwork Gazette' heette. Hierin viel hij bijvoorbeeld eens art-directors, redacteuren en uitgevers aan. 'De wereld bestaat uit twee soorten mensen, degenen die dingen creëren en degenen die dat werk verpesten. Tot de laatste categorie behoren alle redacteuren, art directors, critici en een flink aantal uitgeverijen. Ze hebben hun machtsposities te danken aan het feit dat ze niets kunnen, en aan het feit dat ze mensen die dat wel kunnen uit alle macht haten. Door dit soort drijfveren willen en zoeken ze deze machtsposities en worden ze je baas, en dat ze je baas worden, hebben ze alleen aan het feit te danken dat ze niets kunnen... behalve de boel verkloten. Mijn advies is dus: word geen scheppend kunstenaar. Het is veel leuker om een verpester te worden met een titel... "Creatief Directeur" of "Art Director".

En zo tiert Wood nog een tijdje voort. Hij moet ook wel veel van dit soort mensen ontmoet hebben in zijn carrière. Maar ondanks dat er misschien iets van waarheid in deze tirade zit, moeten we de schuld van het uitblijven van succes in de latere jaren bij Wood zelf zoeken. Het was tragisch dat hij zijn EC werk meestal niet meer wist te evenaren, hij heeft helaas geen strip meer kunnen tekenen die hem succes bracht. De verhalen waren vaak onder de maat en het tekenwerk ongeïnspireerd. Misschien was het inderdaad waar wat Harvey Kurtzman zei, en wás hij opgebrand. Toch waren er nog wel uitschieters. Voor Warren bijvoorbeeld maakte hij 'The Curse' een verhaal dat kwa schoonheid herinneringen oproept aan zijn vroegere tekenwerk.

Om te laten zien waar Wood toe in staat was als hij werkelijk op dreef was, drukken we hier het verhaal *Atoombom* af, dat hij maakte voor de EC oorlogs comic *Two-Fisted-Tales*. Een eerbewijs...

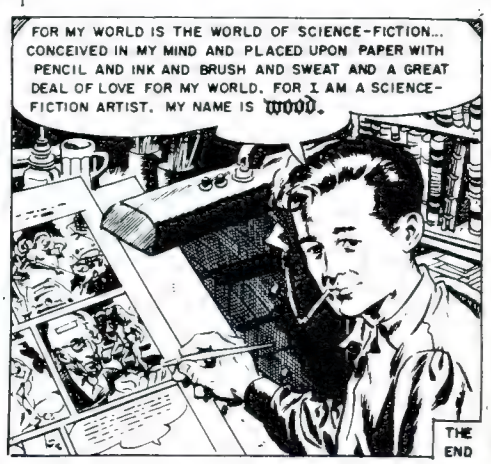
FOR MY WORLD IS THE WORLD OF SCIENCE-FICTION... CONCEIVED IN MY MIND AND PLACED UPON PAPER WITH PENCIL AND INK AND BRUSH AND SWEAT AND A GREAT DEAL OF LOVE FOR MY WORLD. FOR I AM A SCIENCE-FICTION ARTIST. MY NAME IS WOOD.
THE END

OP 9 AUGUSTUS 1945... EEN ZONNIGE DAG... HOORDEN DE INWONERS VAN NAGASAKI, JAPAN, EEN WAARSCHUWING OVER DE RADIO... VIJANDELIJKE VLIEGTUIGEN OVER SHIMBARA, RICHTING WEST... OM 11.03 UUR HOORDEN DE INWONERS VAN NAGASAKI HET ***VROOOEMMM*** VAN EEN OVERKOMENDE B-29... HET WAS HET LAATSTE WAT ZE HOORDEN VOORDAT ZE OPGEBLAZEN WERDEN DOOR DE...

ATOOM BOM!

OHIO GOZAIMAZU, YUBINYA-SAN! IK HOOP DAT JE VANDAAG EEN BRIEF VOOR ME HEBT!
OHIO, TAGAWA-SAN! IK HEB EEN KAART VOOR JE VAN HEEL VER WEG!

WAAROM HOUDEN DE RUSSEN HEM ZO LANG GEVANGEN?... TOSHIO... MIJN ZOON! IK HERINNER ME NOG GOED DAT HIJ HET LEGER INGING!
WE ZATEN ALLEMAAL AAN TAFEL... TOMI.. DE KINDEREN ISAMU, MATSU EN DE KLEINE BABY KUNI
WE PROBEERDEN VROLIJK TE KIJKEN. MAAR AL GAUW WAS HET TIJD...
OSOKU NARU! IK MOET GAAN!
OH...MIJN ZOON. ZO GAUW AL?
HEB JE ALLES BIJ JE?...
KINDEREN, ZORG GOED VOOR JE MOEDER EN GROOTMOEDER!
SAYONARA, TOSHIO! WE ZIJN ER TROTS OP DAT JE JE GAAT INZETTEN VOOR ONZE ZAAK EN ONZE KEIZER!
SAYONARA TOSHIO! WEES VOORZICHTIG! ZORG ER VOOR DAT JE GEEN NATTE VOETEN KRIJGT EN MAAK GEEN MOEILIJKHEDEN.
VAARWEL, TOSHIO! V-VAARWEL!
...OH MOEDER! IK WEET DAT IK ER GELUKKIG UIT ZOU MOETEN ZIEN, MAAR IK KAN HET NIET! IK KAN HET NIET!... TOSHIO ZAL GEDOOD WORDEN! IK HEB EEN VOORGEVOEL DAT IK HEM NOOIT MEER ZAL ZIEN!
2

MAH MAH... ZO VOELDEN WE ONS! WIJ BLEVEN VEILIG IN JAPAN TERWIJL TOSHIO NAAR HET SLAGVELD GING OM GEDOOD TE WORDEN... EENS KIJKEN WAT HIJ SCHRIJFT... "HOE GAAT HET MET JE, TIMO."

...TIMO! HIJ WEET NIET WAT ER GEBEURD IS MET ZIJN ARME VROUW! TOEN DIE B-29 KWAM, SMEEKTE IK HAAR TE VLUCHTEN...

...MAAR ZE WILDE TERUG HET HUIS INGAAN...

IK MOET M'N NAAI-MACHINE PAKKEN!

TENSLOTTE IS MIJN NAAI-MACHINE, NA M'N FAMILIE, M'N DIERBAARSTE BEZIT!

OYA OYA! DAT IS HET GE-LUID DAT ZE MAKEN ALS ZE BOMMEN GAAN GOOIEN!

MMRROWW

MA OSOROSH! ARME TIMO! DE HITTE EXPLOSIE MOET HAAR DIREKT VERSCHROEID HEBBEN ZO-ALS ALLE ANDEREN! WAS ZE MAAR MET MIJ MEEGEGAAN!... WAT SCHRIJFT TOSHIO NOG MEER?... "HOE GAAT HET MET ISAMU? HIJ MOET NU WEL EEN GROTE JONGEN ZIJN..."
ISAMU! ISAMU! WAT IS ER MET HEM GEBEURD? EEN BUURMAN ZAG HEM TERUG NAAR HET HUIS RENNEN VOOR DE ONTPLOFFING...
...MISSCHIEN ZOCHT HIJ ZIJN MOEDER! WIE ZAL 'T ZEGGEN?
MOEDER? ...MOEDER?
...WAT IS DAT?
VRRROW
OOOH!
NASAKENAI! DIT IS HET EINDE VAN DE WERELD!
ER MOET EEN BOM OP ME GEVALLEN ZIJN!
MAAR IK LEEF NOG!... ALS IK ME MAAR LOS KON MAKEN!... UGH! IK ZIT VAST!
HELP ME HIER UIT!
...HET HUIS STAAT IN BRAND!
HOORT DAN NIEMAND ME?!
HELP!
4

AH TOSHIO!... ARME ISAMU **VERDWENEN!**... NIEMAND KON EEN SPOOR VAN HEM VINDEN NA DE ATOOMBOM!... WAT WIL JE NOG MEER WETEN, TOSHIO? "EN HOE GAAT HET MET MATSU?... MIST ZE ME...?"

DOOD! MATSU IS DOOD, NET ALS DE ANDEREN! ZE WAS MET MIJ EN DE BABY IN DE SCHUILKELDER TOEN DE BOM VIEL...

...IK WERD TEGEN DE TEGENOVERLIGGENDE MUUR GESMETEN...

WAT IS ER GEBEURD?

WAAR IS DE ZON?

MATSU! MATSU! GODDANK BEN JE IN LEVEN! GA DE SCHUILKELDER WEER IN, ER KAN NOG EEN ONTPLOFFING KOMEN!

..HI!... HI! ..IHI!... IHIII!

MAMA! WAAR IS MAMA?

DOKTER! WAT IS ER MET MATSU AAN DE HAND? AL DAGEN HOEST ZE EN ZE SPUWT BLOED! DOE IETS!

VELEN ZIJN VERGIFTIGD DOOR DE BOM! ER IS ELDERS HULP NODIG!

COUGH COUGH COUGH

OH, DOKTER!... MATSU'S HANDJES ZIJN ZO KOUD! HET IS NU EEN WEEK GELEDEN DAT DE BOM VIEL! ZE IS ER NIET DOOR GERAAKT... NIET GERAAKT!... KUNT U HAAR NIET HELPEN?

...NU NIET! NIETS KAN HAAR NU HELPEN!... ZE ZAL NIET MEER LIJDEN!

YUME NI MO OMOYENA! DE BOM DEED VEEL VREEMDE DINGEN, VELEN STIERVEN DAGEN NADAT DE BOM ONTPLOFTE... ZOALS MATSU!... IK VRAAG ME AF OF TOSHIO IETS WEET VAN WAT ER HIER GEBEURD IS...
MISSCHIEN HAD IK GEEN BRIEF MOETEN SCHRIJVEN NAAR TOSHIO! IK VRAAG ME AF OF HIJ 'M ONTVANGEN HEEFT!
ALS HIJ 'M ONTVANGEN HEEFT, WEET HIJ ALLES
HÉ, TOSHIO! WAT HEB JE DAAR?
ARA ARA! DAT MOET WEL EEN MOOIE BRIEF ZIJN, WANT JE BLIJFT 'M LEZEN, TELKENS WEER!
...GEWOON EEN BRIEF VAN THUIS!
JE KUNT MAAR BETER OPHOUDEN MET LEZEN EN VOOR JE KIJKEN... DADELIJK VAL JE NOG
...DAAR GAAT-IE!
HÉ, WAT IS DAAR AAN DE HAND?
DAT IS TOSHIO TAGAWA!
HIJ VERLOOR Z'N EVENWICHT!
HIJ ZIET ER ZIEK UIT!
DIT SIBERISCHE KAMP MAAKT ONS BINNENKORT ALLEMAAL ZIEK!
HIJ IS DOOD!
DORE DORE! HET LIJKT WEL OF HIJ ZOJUIST DE WIL OM VERDER TE LEVEN OPGEGEVEN HEEFT!
6

IK VRAAG ME AF OF TOSHIO M'N BRIEF ONTVANGEN HEEFT! IK VRAAG ME AF WAAR HIJ NU IS...EN OF HIJ NOG LEEFT!

HIJ ZOU BLIJ ZIJN ALS HIJ ZAG HOE NAGASAKI WEER GROEIDE!

HET ZOU ZIJN HART GOED DOEN ALS HIJ ZAG HOE OVERAL NIEUWE GEBOUWEN UIT DE GROND GESTAMPT WERDEN!

EN HIJ ZOU BLIJ ZIJN ALS HIJ ZAG DAT Z'N JONGSTE KIND, KUNI, NOG LEEFDE! *URESHI DESHO!* IN NAGASAKI ZIJN ALLEEN NOG MAAR GEBROKEN OUDEREN EN JONGEREN... IK WOON HIER, GROOTMOEDER, MET KUNI, M'N KLEINZOON!

HALLO, KUNI!

KAN HET NIET VREEMD LOPEN? TOEN TOSHIO HET LEGER INGING WAREN WE ALLEN BANG DAT HIJ GEDOOD ZOU WORDEN TERWIJL WIJ VEILIG THUIS WAREN! MAAR ***WIJ*** ZIJN GEDOOD DOOR DE OORLOGSMACHINE EN ***HIJ*** BLEEF BEHOUDEN...

OF MISSCHIEN NIET? HOE ANDERS ZAL HET ZIJN DOOD TE GAAN IN SIBERIË DAN IN NAGASAKI?

KOM, KUNI, WE GAAN ETEN!

OP 9 AUGUSTUS 1945 DOODDE DE A-BOM 29.793 MENSEN EN VERWOESTTE 18.409 HUIZEN! MAAR DE ***HOOP*** WERD NIET VERNIETIGD IN NAGASAKI! EN LEVEN, GEVOED DOOR DIE HOOP, BLOEIT WEER! PLANTEN, GEBOUWEN EN KINDEREN GROEIEN WEER IN NAGASAKI, WANT ER IS ***HOOP*** IN NAGASAKI! ER IS ***HOOP*** IN DE HELE WERELD!

Door Rob van Eijck

Agent 327 tegen de rest van de wereld

Een stripversie van een film is op zichzelf niets bijzonders. Dat kwam lang geleden al voor (denk aan de Film-Classics) en is de laatste jaren steeds meer in de mode gekomen, vooral bij films met een hoge spektakulaire inslag.
***'De rest van de wereld min één'* is iets heel anders. In zekere zin is het de stripversie van een film, maar in andere zin toch weer niet. Het bijzondere van dit verhaal zit hem in het feit dat het een verhaal is van een bestaande stripfiguur die reeds een respektabele karrière achter zich heeft, verteld tegen de achtergrond van een bestaande film. *'De rest van de wereld min één'* is dus een verweving van een eigen avontuur van Agent 327 met het scenario van de recente film *'Theo tegen de rest van de wereld'*.**
Over de achtergronden van deze ongebruikelijke mix van strip en film stelden wij enige vragen aan schrijver/tekenaar Martin Lodewijk.

Hoe ben je aan de kontakten gekomen waardoor je een eigen filmversie van 'Theo tegen de rest van de wereld' bent gaan maken?
'Theo tegen de rest van de wereld' is een Duitse film die daar in 1979 en 1980 heeft gelopen en een enorm succes is geweest. De importeur belde mij begin vorig jaar op, toen ze de film wilden gaan uitbrengen. Ze hoopten dat het in Nederland ook zo'n succes zou gaan worden en daarom wilden ze een publiciteitskampagne opzetten. En zo vroegen ze of ik een album wilde maken met het verhaal van de film.

Waarom vroegen ze dat speciaal aan jou?
Die importeur las de albums van *Agent 327* en hij vond de stijl ervan geschikt voor het verhaal van de film. Ik kende de man verder ook niet. Maar ik zei dat ik dat niet wilde, want als strip teken ik alleen Agent 327 en daarnaast doe ik geen reklamestrips. Het enige wat ik wel wil doen is een verhaal van Agent 327 maken waarin een reklameboodschap verwerkt kan worden, àls dat kan. Of liever gezegd: als het *mag* van Agent 327. Dus ik heb Agent 327 de film eens laten zien en hij vond het een leuke film. Agent 327 herinnerde zich die gebeurtenissen toen ook weer en hij heeft me verteld hoe het wèrkelijk zat met die lading. Toen heb ik gezegd: dàt verhaal wil ik wel vertellen en dan komt automatisch Theo wel ter sprake. De importeur vond dat een leuk idee en dus heb ik het net zo gedaan. Ze zouden met de film wachten tot het uitkomen van het album, maar toen ging het mis met het album: dat was niet goed gedrukt. Op dit moment wordt het overgedrukt en over een maand zal het opnieuw worden uitgebracht.
Denk je dat voor de lezers van Eppo de link met de film duidelijk genoeg is?
Dat interesseerde me op dàt moment niet, want het moest een verhaal van Agent 327 zijn. En die mensen van de film betaalden mij er niet voor, ik heb er geen cent voor gekregen. Ik heb het gewoon gedaan omdat ik het leuk vond. Ik vond het een goede film, en ik heb al lang een verhaal van Agent 327 willen maken dat in de vrachtrijderswereld speelt. Laten we eerlijk zijn, ik denk dat ik het niet gedaan had als Theo in de film geen Volvo 212 Turbo had gehad. Want ik vind dat vrijwel de mooiste vrachtwagen die er op het moment rondrijdt. Ik wilde gewoon een verhaal van Agent 327 maken dat met die film te maken had en het is gewoon meegenomen dat dat verhaal ook gebruikt kon worden als reklamemateriaal. Voor de filmmensen werd het door de link met die strip iets interessanter: daardoor kregen ze een radioprogrammaatje en artikeltjes in de krant en zo. Maar ik heb dus beslist geen reklamestrip gemaakt voor de film. Kom nou, dan zou van mijn strip bij wijze van spreken het slagen of het floppen van de film afhangen. Ik had het natuurlijk ook tegenover *Eppo* niet kunnen maken. Ik heb het er uitvoerig over gehad met de toenmalige hoofdredakteur, *Frits van der Heide,* en ik heb hem gevraagd of hij vond dat het kon. Want ik kan natuurlijk niet stiekem in Eppo een soort sluikreklame gaan zitten maken.

Hoe heb je technisch gewerkt? Heb je de film op video gekregen?
Ik heb de film eerst gezien om te kijken

of het mogelijk was met de film als achtergrond een verhaal van Agent 327 te maken. Toen hebben ze me de film op video bezorgd en heb ik de film een aantal malen bekeken om te zien waar ik Agent 327 precies in kon passen.

Heb je bij het tekenen de video ook als het ware voortdurend voor ogen gehad?
Ja, om bepaalde scènes er zo sfeervol mogelijk uit naar voren te laten komen, heb ik inderdaad de film zelf er wel bijgehad. Kijk, als ze daar op een brug staan, met een kokende motor van een fiatje, dan moet ik wel even laten zien hoe die brug er uitziet. En van die vrachtrijdersclub ik Luik heb ik allemaal foto's genomen van het tv-scherm om te weten hoe het er uitziet. Want de film was mijn dokumentatie, ik wilde zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid van de film zitten.

Als je het verhaal nu achteraf bekijkt, vind je dan dat je er in geslaagd bent het filmverhaal en het eigen verhaal van Agent 327 goed door elkaar te vlechten?
Nou, het belangrijkste is dat de meeste mensen die ik er over gesproken heb, het een leuk verhaal vinden. Ik heb ook een paar mensen gesproken die er absoluut helemaal niets van snapten. En dan ben ik gewoon zonder meer mislukt, natuurlijk. Ik vond het zèlf nog net gaan, denk ik, want je zit natuurlijk wel te passen en te meten. Ik had maar twintig pagina's tot mijn beschikking, omdat ik niet de tijd had om een lang verhaal te maken. Dat maakte het moeilijker om alles precies te laten passen. Dat was een groot praktisch probleem en ik weet niet in

hoeverre het me gelukt is. Ik vind het zelf een leuk Agent 327-verhaaltje geworden met een eigen plotje, waarbij voor de lezer van Agent 327 wel zo nu en dan de vraag zal opkomen: wat doet die Theo daar toch alsmaar in dat verhaal van Agent 327? Maar ik vond het een uitdaging op schrijftechnisch gebied, om te kijken hoe dat zou lukken.

De karikatuur van de hoofdfiguur vond ik bijzonder geslaagd. Heb je er lang over gedaan voor je hem in de vingers had?
Dat viel wel mee, want die jongen heeft een goede kop om een karikatuur van te maken. Maar als je de film ziet, dan merk je wel dat hij toch heel anders is. Ik heb namelijk een Theo gebruikt op één bepaald moment in die film: een ongeschoren, woeste goser. In de film heeft hij een aantal andere verschijningen en is hij zo nu en dan ook wat kwetsbaarder. In een film van anderhalf uur kun je Theo nog eens een ander pakje aan laten trekken en hem zich laten scheren en hem zijn haar eens wat anders laten kammen: het is een man die niet een eenvormig karakter heeft. Hij is niet zo eenvormig als in mijn strip. Maar ik kan het me natuurlijk op die twintig pagina's niet ook nog 'ns 'n keertje gaan veroorloven om die man andere kleren te laten aantrekken en zich te laten scheren. Dus ik hem me gewoon ertoe gedwongen om te zeggen: dàt is hij en zo blijft hij.

Is dat in het algemeen gesteld een wezenlijke beperking van strip vergeleken bij film?
Nee hoor, dat komt alleen maar door het feit dat ik in dit geval maar twintig pagina's had en dat ik in die twintig pagina's ook nog 'ns een verhaal van Agent 327 moest maken en dus maar een beperkte ruimte voor Theo overhad.

Is dit een eenmalige gebeurtenis, of zit je er aan te denken om zoiets nog eens te doen?
Ik zie geen reden om het nog een keer te doen. Maar aan de andere kant, als er vanmiddag hier iemand langskomt die een fantastische film heeft gemaakt en mij vraagt of ik er iets mee wil doen... Ik denk niet dat dat gebeurt, want dat heb ik ook tegen die filmmensen gezegd en dat hebben ze zichzelf ook wel gerealiseerd: het belang van mijn strip voor die filmimporteurs is natuurlijk uiterst gering geweest. Ze hebben het gewoon leuk gevonden en het enige wat zij mij gegeven hebben is het recht om die film te gebruiken. De importeur heeft kontakt opgenomen met de regisseur van de film en de rechthebbenden in Duitsland om te vragen of we er hier een stripverhaal van mochten maken. En in Duitsland zeiden ze: je doet er maar mee wat je wilt.

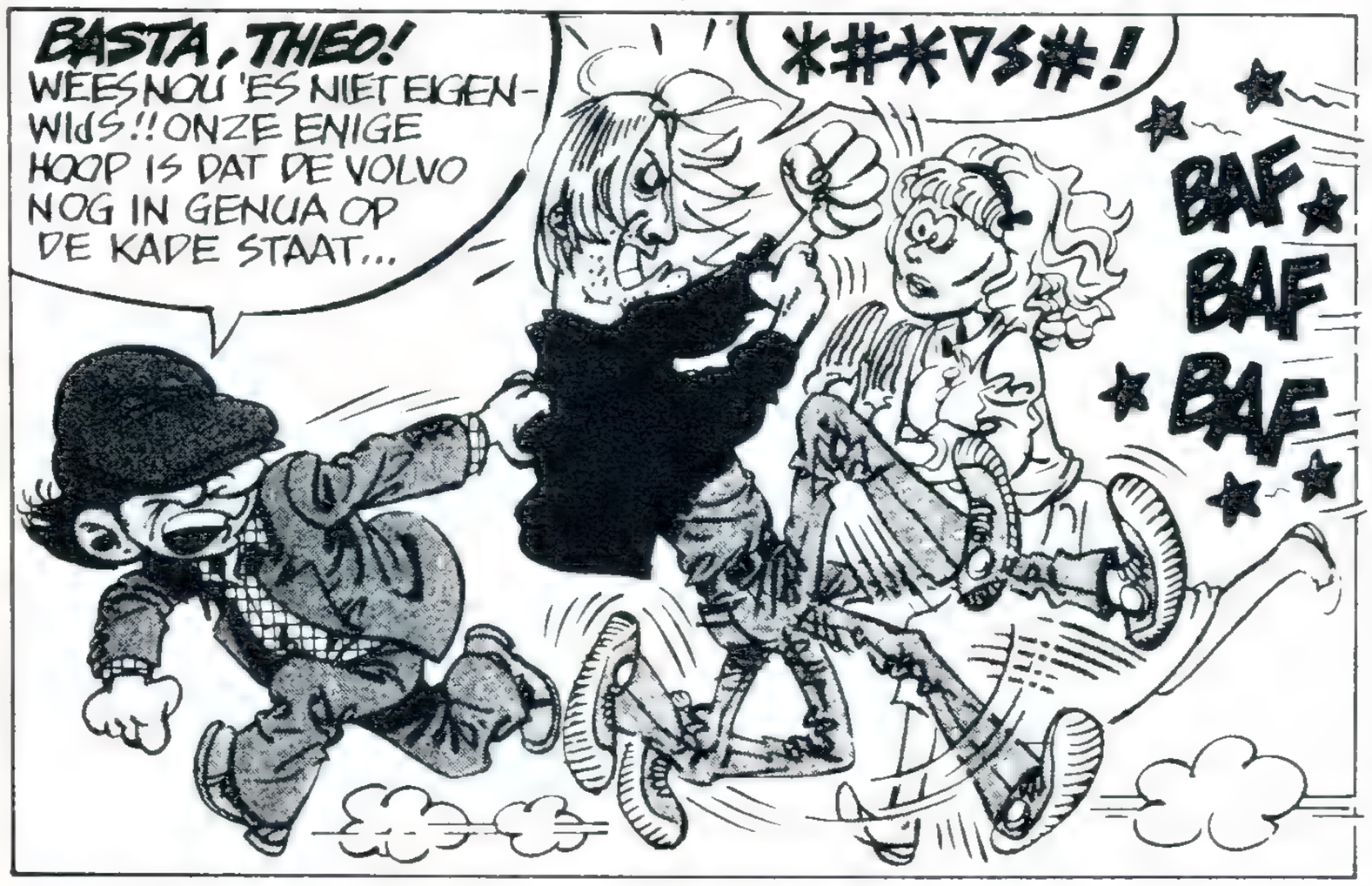

Door Jac Drewes en Hans van den Boom

Josep Toutain: Ik wil niet groot zijn, ik wil klein blijven!

Sinds enkele jaren is er een geweldige ontwikkeling geweest in de striptijdschriften voor volwassenen. Iemand die bij deze opbloei een belangrijke rol heeft gespeeld, zowel in Europa, als in Amerika, is de Spaanse uitgever Josep Toutain. In korte tijd heeft hij zich een grote invloed op deze markt verworven, iets wat alleen al blijkt uit het feit, dat hij de zakelijke belangen behartigt van mensen als Richard Corben en, voor Europa, Will Eisner. Dat met name in Spanje niet iedereen zo gecharmeerd is van deze geweldige invloed, komt naar voren in de hierbij afgedrukte strip. Eerst laten we Toutain zelf aan het woord over zijn groeiende imperium.

U wordt wel eens afgeschilderd als de grote stripmagnaat van Europa en, voor een deel ook, Amerika. Wat is daarvan waar en hoe zit het precies in elkaar?
Ik ben in deze business begonnen als stripmaker en in het begin van de jaren zeventig ging ik als agent werken. Ik leverde materiaal aan Warren in Amerika met name van Spaanse tekenaars, maar ook vertegenwoordigde ik Warren en andere Amerikaanse uitgevers in Europa. Zo leverde ik materiaal aan mijn vriend Guillermo Hierro voor Semic in Nederland. Omdat ik op een gegegeven moment genoeg ervaring had door mijn agentschap, besloot ik enkele jaren geleden zelf uit te gaan geven. Uiteraard begon ik met materiaal uit te geven, dat ik zelf bij de hand had. Zo zijn *1984, Creepy* en later *Comix International* ontstaan.
In die tijd wilde Guillermo Hierro als Spanjaard hier in Spanje een uitgeverij met mij beginnen. Omdat ik niet van het klassieke, kapitalistische systeem hou, kwam ik voor een probleem te staan. Ik wil niet groot zijn, ik wil klein blijven. Ik wil niet meer tijdschriften, je krijgt dan veel te veel mensen op de pay-rol. Ik wil het houden zoals het nu gaat: ik hou van de kunstenaarswereld, niet van de zakenwereld. Daarom moest ik mezelf beperken. Dus associëerde ik met Hierro, en hij begon zijn eigen uitgeverij Hitpress, hoofdzakelijk voor tijdschriften voor jongeren van 6 tot 14 jaar. Ikzelf zou dan tijdschriften voor de oudere leeftijdsgroep doen.
Ik woon in La Foresta in Barcelona. Daar leeft een grote groep van stripartiesten – de La Foresta-groep –, zoals Esteban Maroto en Corlos Gimenez. La Foresta vormt een progressieve samenleving, waardoor zelfs Gilbert Shelton, die toch in Hollywood woonde, werd aangetrokken. Iemand die daar ook woonde, José Maria Beringuer, vroeg me of ik ook nog een underground-tijdschrift wilde uitgeven. Ook toen hem ik gezegd, dat ze maar een aparte uitgeverij moesten beginnen en zo is *El Vibora* ontstaan. Ik wil wel helpen, maar niet groeien. Maar ik wil ook niet een oktopus worden, die overal een tentakel in de pap heeft. Iedereen kan zich van mij los maken.

Het lijkt erop of er op deze manier de laatste jaren grotere publikatiemogelijkheden zijn gekomen voor Spaanse tekenaars, zowel in Spanje zelf, als elders, met name ook voor het wat meer controversiële werk.
Ja. Er zijn in Spanje meer dan 500 striptekenaars, maar ze komen hoofdzakelijk van de oostkust, of krijgen hun werk via Barcelona gepubliceerd. Voor de Spaanse markt zijn er echter nauwelijks mogelijkheden, dan voor iets meer dan honderd tekenaars. De laatste dertig jaar waren alleen de kindertijdschriften succesvol. Pas de laatste twee of drie jaar is er enthousiasme voor deze nieuwe strips, – sommigen noemen het volwassenstrips, maar het gaat vooral om betere kwaliteit en betere verhalen –, en hebben succes op de markt. De tijd is gunstig en we zijn nog niet aan de top.

De kwaliteit van het werk van veel Spaanse tekenaars lijkt ook te verbeteren.
Ja, maar dat is vooral een kwestie van betere ideëen. Dat zie je ook op de TV en bij de film. Je kunt zien, dat ze nu meer te zeggen hebben.

Hangt dat samen met de grotere vrijheid, die is ontstaan?
Je bedoelt na de dood van de diktator? Ja, ik denk dat een blad als El Vibora momenteel alleen in Spanje, Nederland en misschien Denemarken mogelijk is. Maar het is maar één manier om te laten zien, dat Spanje nu een democratisch land is, maar het weerspiegelt daarmee nog niet de werkelijke situatie. Op andere terreinen is de vrijheid nog niet zo groot.

Uw aktiviteiten als agent, zijn die gestopt, nadat u met de uitgeverij bent begonnen?
Nee, maar ik werk nu wel met een ander systeem. Eerst vertegenwoordigde ik wel meer dan honderd mensen, maar dat is nu teruggebracht tot zo'n 20 à 25, met name betere tekenaars. Ik vertegenwoordig dus nu een selekte groep Spanjaarden in Amerika en de rest van de wereld, en enkele Amerikaanse tekenaars in Europa en soms ook in Amerika zelf.

Is het voor gelijknamige uitgaven in het buitenland vrij om zelf materiaal te selekteren?
Ja, maar wij bieden natuurlijk wel materiaal aan, met name van series van de beste tekenaars, omdat die duur zijn in produktie en vaak alleen haalbaar bij publikatie in meerdere landen. Maar b.v. Semic is vrij om het verhaal Lazarus Stone van Dick Matena te publiceren. Inmiddels doe ik ook het agentschap voor hem en ander materiaal van hem wordt gepubliceerd in de Spaanse magazines en b.v. in Heavy Metal, waarin hij rechtstreeks al eerder materiaal gepubliceerd had gekregen.

Hoe gaat het na een paar jaar met uw uitgeverij?
Prima! 1984 is in korte tijd van een oplaag van 25.000 naar 45.000 gegroeid en de eerste 12 nummers waren in mum van tijd uitverkocht. Creepy heeft een oplaag van 30.000 en is stabiel, en Comix International zit inmiddels ool al op 30.000 en daar zit nog groei in.

LOS PROFESIONALES

DE MOP VAN DE CHEF

PABLO GARCIA GARCIA IS SINDS KORT DE TEKENAAR VAN DE STRIP "PINGO-BANG". HIJ WERKT NOG NIET LANG BIJ HET AGENTSCHAP CREACIONES ILLUSTRADAS EN KENT DAARDOOR ZIJN KOLLEGA'S NOG NIET ZO GOED ..

© GIMÉNEZ · 1981.–

SAM IS ALPINIST EN GAAT IN Z'N VAKANTIE EEN HOGE BERG BEKLIMMEN. DE BERG IS ENORM STEIL EN 'T KOST 'M ERG VEEL MOEITE OM NAAR BOVEN TE KLIMMEN, MAAR HIJ GAAT DOOR! "IK MOET NAAR DE TOP", ZEGT-IE, "IK MOET" EN BEETJE BIJ BEETJE KOMT-IE HOGER!

OP 'T LAATST HOEFT-IE NOG MAAR 'N KLEIN STUKJE OMHOOG EN HIJ BIJT OP Z'N TANDEN... MET VEEL MOEITE - LANGZAAM MAAR ZEKER - BEREIKT-IE DE TOP. HIJ KIJKT OM ZICH HEEN EN WAT ZIET-IE LIGGEN ...

HA HA HA
JUA JUA
JO JO JO
JE, JE, JE
JI JI JI
HE HE
BEGRIJP JE 'M NIET?
E..EH.. NEE..
JA, JA...!
DAN ZAL IK 'M NOG 'NS VERTELLEN, MAAR LUISTER DAN GOED...
JA...
SAM IS ALPINIST EN GAAT IN Z'N VAKANTIE EEN HOGE BERG BEKLIMMEN. DE BERG IS ENORM STEIL EN 'T KOST 'M ERG VEEL MOEITE NAAR BOVEN TE KLIMMEN..
...MAAR HIJ GAAT DOOR! "IK MOET NAAR DE TOP", ZEGT-IE, "IK MOET" EN BEETJE BIJ BEETJE...
...KOMT-IE HOGER. OP 'T LAATSTE MOMENT HOEFT-IE NOG MAAR 'N KLEIN STUKJE OMHOOG EN HIJ BIJT OP Z'N TANDEN... MET VEEL MOEITE...
..BEREIKT-IE DE TOP. HIJ KIJKT OM ZICH HEEN EN WAT ZIET-IE LIGGEN...
...EEN KOEKEPAN!
HA. HA. HA
JUA. JUA
HI, HI.
?? . ??
HA HA HA..!
HEB JE 'M BEGREPEN?
E...E...JA, NU WEL... HA HA...EEN KOEKEPAN...ER LIGT EEN KOEKEPAN.. HAHA
JE HEBT 'M NIET BEGREPEN, LUISTER, IK VERTEL 'M NOG EEN KEER!
SAM IS ALPINIST EN GAAT IN Z'N VAKANTIE EEN HOGE BERG BEKLIMMEN...
..DE TOP. HIJ KIJKT OM ZICH HEEN EN WAT ZIET-IE LIGGEN...
10

...EEN KOEKEPAN!

HA HA HA HA HA HA HA HA HA

HA HA HA HA HA HA HA HA HA

!!!!

HA .

...

WAAROM LACHT-IE? TOCH NIET OM DIE STOMVERVE-LENDE GRAP?!

HIJ LACHT OM DE MOP-PEN VAN DE BAAS!

WAT EEN SLIJMERD! NET DOEN OF-IE 'T LEUK VINDT!

...JA, OM ZICH IN TE LIKKEN BIJ DE CHEF NATUUR-LIJK...

WAT LAF!

MISSELIJK!

TAP-TAP!

EINDE

© / GIMENEZ.-81.

11

De Stripschappagina

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

Strip-3-Daagse

De Strip-3-daagse, onder de titel Flaterfestijn, vindt plaats op 17, 18 en 19 september 1982 in het Turfschip te Breda. Door de grote drukte in de afgelopen jaren voelen veel leden zich onder de voet gelopen. Om tegemoet te komen aan de wens tot rustig vaarwater zal op vrijdag 17 september van 13.00-16.00 uur van start worden gegaan met de conventie 'Parodie of Plagiaat'. Een deskundig forum (juristen, auteursrechtkundigen, uitgevers) zal dit actuele vraagstuk in de stripwereld grondig behandelen. Een unieke gelegenheid voor de leden van Het Stripschap zich te mengen tussen de professionals van het stripvak. Want voor leden en professionals geeft juist deze dag een serieuze kijk op de stripwereld.
Conventieboek en tentoonstelling zullen dat ondersteunen. De ledenservicestand zal rustig te benaderen zijn en mogelijk is een blik te werpen op de opbouw van de stripboekenbeurs.
Voor het eerst op vrijdagavond zal om 18.00 uur het 'grote' publiek massaal toegang krijgen als de stripboekenbeurs van start gaat. Begeleid door film- en videovoorstellingen, striptheatershow, gevolgd door gewone en Amerikaanse stripveilingen zet de Strip-3-Daagse stevig in. Zaterdag en zondag hebben hun karakter reeds gevestigd. Ieder zin of haar weg naar datgene wat hij of zij aantrekkelijk vindt. We begeleiden de leden naar één van de meer dan 1000 striptassen.
Franquin, als eregast van de stad Breda, duikt regelmatig op voor interviews door het publiek. Flaters worden om de klip-klap geslagen. Meer dan 70 andere binnen- en buitenlandse striptekenaars bewijzen hun eigen kwaliteiten. Het programma voor die dagen voorziet in de uitreiking van de Stripschapprijs 1982. Theater, film, video-beams met live tekenwerk en gesprekken, Stripschappenningen, een met stripboeken afgeladen stripboekenbeurs, een complete stripruilbeurs, een amateurbladenhoek, tentoonstellingen, vloergebeurens, het speciale kinder-strip-speel-centrum etc.
Het wordt Strip-3-dimensionaal.

P.S. Leden kunnen op vertoon van hun stripmaatschapskaart door de gewone ingang naar binnen zonder in die héél lange rij te gaan staan.

Boeken in het kort

Jan Steeman: *Metamorfosen* (Arboris Stripselektie 3). Haarlem (Arboris BV) 1982. 48 blz. zwart/wit met kleurenomslag. Prijs *f* 6,50

Na de twee aardige delen Stripselektie uit het werk van Jan van Haasteren, maf en helaas soms ook slordig getekend maar altijd getuigend van de olijke binnenpretjes bij de totstandkoming, bevat dit derde deel werk uit *De Vrije Balloen* van Jan Steeman. De titel slaat op een drietal 'metamorfosen' (perspektiefverschuivende beeldenreeksen door middel van in- en uitzoomen), ongeveer het minst geslaagde en in elk geval grafisch meest afgezaagde deel van Steemans stripwerk. Straalt Van Haasteren nog lol uit, die ook werk van mindere kwaliteit genietbaar maakt, bij Steeman ontbreekt dat animo ten enen malen. Steeman kan tekenen, stijlen te over, en daarmee is alles gezegd. Het beste uit deze bundel is dan ook te danken aan de scenaristen Hartog van Banda, Brandt, Buis, Klein en Sohier, net als bij de strip *Roel Dijkstra* die dreef op de scenario's van Andries Brandt. Was bij die voetbalstrip het vreugdeloze en houterige tekenwerk van Steeman nog 'klassiek' te noemen, in deze selektie met 'vrij' werk vol pretentie getekend valt Steeman met beide billen door de mand. Vervelend voor hemzelf, maar vooral voor de koper die dit album onverhoeds aan mocht schaffen.

(Brok)

Hergé: *De Guitenstreken van Kwik en Flupke. Deel 6.* Z.p., Casterman, 1982. Prijs *f* 6,25 (64 blz.)

Na de vijf herdrukbundels van Kwik en Flupke, waarin telkens twee delen van de 10 oorspronkelijke reeks samen genomen werden *minus 2 platen,* komt Casterman nu met een zesde herdrukbundel. Een belangrijk bestanddeel ervan wordt gevormd door de 30 platen van het elfde deel van de Kwik en Flupke-reeks. Dit elfde deel staat op veel achterkaften van de Kuifje-albums als leverbaar vermeld, maar in feite is het nooit eerder in het Nederlands gepubliceerd. Dat is dus een verheugende zaak, temeer omdat de overige 28 platen de in de vijf herdrukbundels ontbrekende platen omvatten, waarmee de herdruk nu kompleet is. Daarnaast bevat het zesde deel nog eens 18 oudere platen die soms, omdat ze uit de periode 1939/40 stammen, via toelichtingen aan de lezer van nu begrijpelijk gemaakt worden. Sommige ervan zijn terug te vinden in *Archives Hergé* deel 2, maar de hier gepubliceerde platen zijn de hertekende herdrukken uit het weekblad *Kuifje.* Al met al een uitstekend initiatief gestoken in de omslag van het oorspronkelijke deeltje 7. Het zou de moeite waard zijn om de reeks zo voort te zetten: er is nog genoeg moeilijk bereikbaar herdrukmateriaal van Kwik en Flupke.

(Brok)

Nieuws

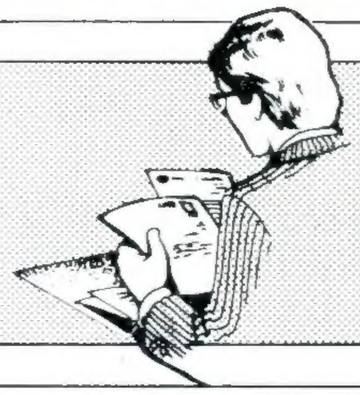

Nieuwsredaktie: Har Brok en Peter de Raaf (tel: 020-250975 of 010-519903).
Bijdragen voor deze rubriek in de vorm van folders, knipsels, recensie-exemplaren, fondslijsten, brieven enzovoorts graag naar het **redaktiesekretariaat, Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam.**
De bijdragen in de Nieuwsrubriek zijn, voor zover niet door anderen ondertekend, samengesteld door de nieuwsredaktie.

UITGEVERIJEN

OBERON
Week van 2 augustus:
Tina Dubbeldik Superalbum deel 7. Prijs: *f* 8,50.
MacCoy deel 8 – *Little Big Horn,* waarin McCoy ontdekt dat de Sioux een verbond hebben gesloten met de Cheyennes, de Santee, de Arikara's en de Zwartvoetindianen.
Week van 9 augustus:
Alwin deel 3 – *Duel op Sicilië.* Dit deel vormt het einde van een driedelige cyclus rond de belevenissen van Alwin, die een kostbaar manuscript veilig in handen van de monniken van Ligugé moet zien te spelen.
Olivier Blunder deel 22 – *Het zand der zotheid.* Het zand der zotheid moet het middel tegen alle kwaad zijn.
Week van 16 augustus:
Trigië deel 23 – *Dood uit de ruimte.* In dit album zijn drie korte verhalen opgenomen.
Conan deel 12 – *De kroon van de waanzin.* Conan's hulp wordt weer eens ingeroepen en dat betekent bloedvergieten.
Avonturen van een steenrijke eend deel 16 – Dagobert Duck in 'Paniek om een papegaai'. Een papegaai helpt Dagobert bij het tellen van zijn geld, maar geeft ook de cijfercombinatie van de kluis door aan de Zware Jongens...
Week van 23 augustus:
Rob van de Rovers deel 6 – *Degradatie.*
Flippie Flink deel 8. Hoe soldaat Flink en z'n makkers er in zo'n kort mogelijke tijd zo'n groot mogelijke puinhoop van kunnen maken.
Week van 30 augustus:
Sjors en Sjimmie deel 7 – *De Rausdouwers.*
De beste verhalen van Donald Duck deel 27 – *Donald Duck als eierzoeker.*
Tina Topstrip deel 44 – *De scepter van de Tolteken.*
Week van 6 september:
Lucky Luke deel 21 – *De toernee van Sarah Bernhardt.* De beroemde Franse actrice Sarah Bernhardt komt voor een toernee naar de Verenigde Staten en Lucky Luke reist met haar mee.
Week van 13 september:
Franka deel 6 – *Het monster van de Moerplaat.* Drie korte avonturen un dit album: *De Pyromaan, De saboteur* en *Het monster van de Moerplaat.*
Steven Severijn deel 5 – *De jacht op de E-5.* Steven wordt, na schipbreuk geleden te hebben, opgepikt door een Britse onderzeeër, die echter verwikkeld is in een gevaarlijke spionagezaak...
Week van 20 september:
Anita Jofelalbum deel 3 – *In de schaduw van de schijnwerpers.* Prijs: *f* 6,25.
Roel Dijkstra deel 10 – *Venijn op Corsica.*
Amerikaanse Avonturenreeks deel 4 – Rip Kirby 2: *Het collier.* Gekartonneerde uitgave. Prijs: *f* 12,50.
Week van 27 september:
Margriet's Donald Duck strips. Donald Duck verschijnt al ruim een jaar lang wekelijks in *Margriet.* 50 van deze pagina's zijn nu gebundeld tot een album.
Auteurreeks deel 15 – Guido Crepax: *Harlem Blues.* Erotische sfeertekeningen in het New York van de jazzfenomenen Charlie Parker en Dizzy Gillespie. Gekartonneerde uitgave. Prijs: *f* 10,50.
Gotlib – *Waanzin Waanzuit* deel 2. Absurde humor van de bovenste plank Gekartonneerde uitgave. Prijs: *f* 17,95.
Alle albums kosten *f* 6,55, tenzij anders vermeld.

LOMBARD
Week van 23 augustus:
Collectie Kaleidoscoop deel 5 – *Yorik, kapitein der zeeën.* Gekartonneerde uitgave met de avonturen van Yorik, zoon van een reder, op de woeste zee.
Geschreven door Duchâteau en getekend door Paape. Prijs: *f* 15,95.
Collectie Verhalen en Legenden deel 3 – *Een avontuur zonder helden.*
Gekartonneerde uitgave, prijs: *f* 16,50.
Week van 30 augustus:
De Brokkemakers deel 7 – *De alligatorpoel.* Ditmaal zijn de Brokkemakers met een speciale opdracht in Florida.
Clifton deel 7 – *Sir Jason.* Detective strip met een grote dosis Engelse humor.
Dwaaskop deel 3 – De verloren zonen.
Week van 6 september:
Thorgal deel 4 – *De zwarte galei.*
Wewek van 13 september:
Aria deel 1 – *De omzwervingen van Aria.* Een nieuwe reeks van de hand van Weyland.
Week van 20 september:
Aria deel 2 – *De berg van de heksenmeesters.*
Chick Bill deel 39 – *Het kruitvat.* Een heruitgave van een verhaal uit 1961.
Week van 27 september:
Domino deel 5 – *Domino en de geheime agenten.*
Jonathan deel 8 – *Het voorrecht van de slang.*
Alle gemelde Lombards-albums kosten *f* 6,25 tenzij anders vermeld.

DUPUIS
Week van 9 augustus;
Mic Mac Adam deel 1 – *De tiran van Midnight Cross.* Een nieuwe reeks met in de hoofdrol de jonge Schotse privé-speurder Mic Mac Adam. Het verhaal speelt zich af in het London van het begin van deze eeuw. Tekst is van Desberg en de tekeningen van Benn.
Agent 212 deel 2 – *In naam der wet.*
Jeugdzoden deel 14 – *Hallo Bizu!* Drie komplete verhalen door Fournier.
Ouwe Niek deel 2 – *Onder de kapersvlag* (herdruk).
TImoer deel 8 – *De gesel Gods* (herdruk).
Week van 6 september;
Robbedoesalbum 161. Prijs: *f* 15,—.
Baard en Kale deel 30 – *Schaak en match!* Baard en Kale maken kennis met de uitvinder van de eerste auto die per computer bestuurd wordt.
Lucky Luke Special deel 6. In deze gekartonneerde uitgave zijn de verhalen 16, 17 en 18 opgenomen. Prijs: *f* 19,95.
Bram Jager deel 3 – *Ballade in Fordt-T* (herdruk).
Geniale Olivier deel 2 – *Het genie en zijn generatie* (herdruk).
Flip Flink deel 13 – *De Spooktrein.* Flip Flink moet binnen twee weken de daders zien op te sporen van een spektaculaire treinroof.
Alle gemelden albums gaan *f* 6,25 kosten, tenzij anders vermeld.

Stripwinkel
Fantastic Visions
Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel.010-331710

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

STRIPWINKEL GUUST

In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

---

de Jacobijn

JACOBIJNESTRAAT 10
HAARLEM
TEL. 023-320782

ÉÉRSTE HAARLEMSE STRIPWINKEL!

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN
OUD KELDERS 10
058-30756

HARTJE SHEEK
NWE BURGSTR. 3
05150-15510

HEEREMVEEN
DRACHT 100 05130-25092

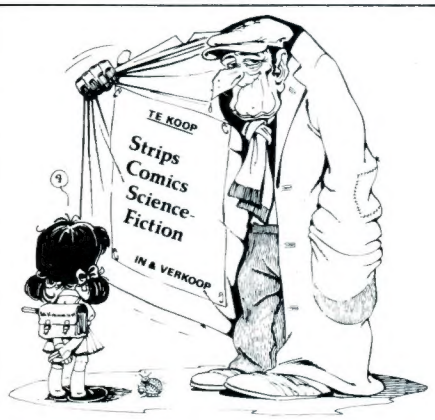

Stripwinkel Fantastic Visions

Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel.010-331710

RICHARD

Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

---

BLUNDER

In- & Verkoop van STRIPBOEKEN
Oude Gracht 203 (hoek Haverstraat)
Utrecht - 311461

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

Antiquariaat Nillco
oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station
di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

WONDERLAND
strips en science fiction

Soembawastraat 56
1095 XD Amsterdam
020 - 93 35 62

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404
BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

STRIPWINKEL KAPITEIN ROB
2e EGELANTIERSDWARSSTRAAT 8,
1015 SC AMSTERDAM.
TEL. 020-22.38.69
('s maandags gesloten)

ALLE STRIPS IN HARTJE UTRECHT?
PROBEER DAN MAAR EENS DE...
STRIP & LECTUURSHOP
OUDEGRACHT 136, hoek VINKENBURGSTRAAT (030) 33 43 57

DE NOORMAN

lange hezelstr 113 nymegen 080-226146

heuvelstr 103-4 tilburg 013-358319

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

P.G. Hermans

Boektiek 37
Zeestraat 37, Beverwijk, telefoon 02510-23113
Openingstijden maandag tot vrijdag 10 tot 6 uur, zaterdag 10 tot 5 uur.

STRIPWINKEL SJORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.

Sam's Strip

SAM, HEB JE IETS TEGEN MUGGEN ?
IK KOM ZO...
dumas
SMAK
JA, IK HEB 'M...!
SKYLAB...
342

DAAR IS POPEYE! HALLO POPEYE!
HA-HA! WAT EEN RAAR UITZIEND VENTJE IS DAT TOCH!
4-3
EEN VREEMD KLEIN PIJPJE, EEN IDIOOT MATROZENPAK, BOBBELS OP Z'N ELLEBOGEN EN KNIEËN, EN DAN DIE RARE ARMEN...
dumas
© King Features Syndicate, Inc., 1963. World rights reserved.
...EN VERDER LACHT-IE ALS EEN HYENA,!
— ARF
— ARF
— ARF

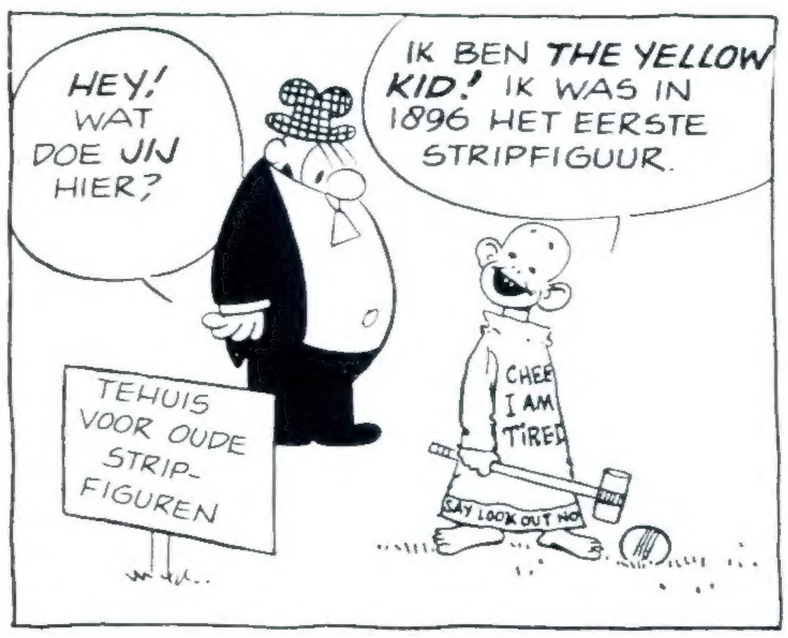
HEY! WAT DOE JIJ HIER?
IK BEN THE YELLOW KID! IK WAS IN 1896 HET EERSTE STRIPFIGUUR.
TEHUIS VOOR OUDE STRIP-FIGUREN
CHEE I AM TIRED
SAY LOOK OUT NO

MAAR JE BENT NOG MAAR 'N KIND!?
ZO GAAT HET VAAK MET STRIPFIGUREN. ZE WORDEN WEL OUD MAAR NIET VOLWASSEN!
SAY GREAT SCOTT! DIS GAME IS CROOKED
KEEP BE CHANGE

VOLGENS MIJ HEEFT-IE IETS AAN Z'N SCHILDKLIEREN!
dumas
1-23
© King Features Syndicate, Inc., 1963. World rights reserved.

WAT EEN PRACHTIGE MORGEN. ZULLEN WE EEN RITJE GAAN MAKEN?

SST! NIET ZO HARD!

HIJ SLAAPT NOG!
dumas
444

WIE HEEFT 'T LICHT UITGEDAAN?
IK!

ZO BESPAREN WE ENORM OP DE LICHTREKENING!

JA, MAAR WAT DENK JE VAN DE INKTREKENING!?
444

STANDAARD STRIPS

Willy Vandersteen

STRIP KLASSIEK

nr. 9:

De avonturen van Tijl Uilenspiegel nr. 1: Opstand der Geuzen

ISBN 90 02 14645 0 (gewone editie)
ISBN 90 02 14646 9 (luxe-editie)

Wie kent niet de avonturen van Tijl Uilenspiegel uit de volksverhalen en het meesterwerk van Charles de Coster? Wie heeft nog nooit gehoord van deze legendarische Vlaamse volksheld uit Damme? Opstand der Geuzen is een klassiek verhaal, dat in beeld werd gebracht door Willy Vandersteen. Het kan inmiddels ook als strip "klassiek" worden genoemd dank zij de schitterende tekeningen. Dit album is het dubbel en dwars waard dat het, behalve in de "gewone" uitvoering, verschijnt in een luxe, genummerde, gebonden en gesigneerde editie.
Een prachtig cadeauboek!

Gewone editie

ƒ 7.50

Luxe-editie

ƒ 55.–

Verschijnen 7.10.82.

Stand nr. 17